

CLINTONOVCI, s.r.o.

**ODVÁŽNY
POKUS
O REKONŠTRUKCIU
JEDNÉHO
RODINNÉHO
POLITICKÉHO
PODNIKU**

**DANIEL
HALPER**

Biabooks

Clintonovci, s. r. o.

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.bizbooks.sk
www.albatrosmedia.sk

Bizbooks®

Daniel Halper
Clintonovci, s. r. o. – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2017

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS **MEDIA** a.s.

CLINTONOVCI, s. r. o.

Odvážny pokus o rekonštrukciu
jedného rodinného
politického podniku

Daniel Halper

Venované Lauren

Obsah

Dobré meno značky	9
1. Vykúpenie Hillary Clintonovej	26
2. Odkázaní sami na seba	61
3. Ofenzíva šarmom	86
4. Zvádzanie Bushovcov	111
5. Popierači smrti	133
6. Mimo kontroly	155
7. Bublína	174
8. Dohoda	208
9. Oteckovo dievčatko	228
10. Hon na Hillary	252
11. Cesta ku korunovácii	271
Poďakovanie	297
Poznámky	299
O autorovi	327

ÚVOD

DOBŘÉ MENO ZNAČKY

„Boli to bezohľadní ľudia, Tom a Daisy – rozbíjali veci a bytosti, a potom sa stiahli späť do... toho, čo ich držalo pohromade, a nechali ostatných, aby dali do poriadku zmätok, ktorý narobili...“

– F. Scott Fitzgerald

Keď začiatkom roka 2013 Hillary Rodhamová Clintonová stála v Pentagone na pódiu, bola samý úsmev. Zatiaľ čo sa pripravovala urobiť ďalší krok na ceste k budovaniu mýtu Clintonovcov, žiarila optimizmom, na sebe tmavočervený blejzer s golierom à la Peter Pan a štyrmi veľkými čiernymi gombíkmi. Tento druh precíznej choreografie vystúpenia a perfektne riadeného prepracovania značky je charakteristickým znakom Clintonovcov už od ich prvej celonárodnej kampane v roku 1992.

Vedľa nej postávali bezvýrazný generál Martin Dempsey, predseda zboru náčelníkov ozbrojených síl, a Leon Panetta, žoviálny minister obrany v administratíve Baracka Obamu. Panetta pracoval ako vedúci kancelárie Bieleho domu počas prvého funkčného obdobia Billa Clintona ako prezidenta a rodine Clintonovcov zostal úplne verný aj počas tvrdej kampane v primárkach v roku 2008, kde

Hillary kandidovala proti Obamovi. Oblečený v tmavom obleku s modrosivou viazankou, vychvaľoval Panetta bývalú prvú dámu spôsobom, ktorý by prinútil k začervenaniam sa aj tých najpresvedčenejších stúpencom Clintonovcov. Podľa tohto statného Američana talianskeho pôvodu bola Hillary „jedným z najvzdelanejších, najzapálenejších a najobetavejších štátnikov, s ktorými som kedy mal tú česť slúžiť“. Ako už možno asi vytušiť, Panetta bol pre Clintonovú blízkym spojencom počas celého ich pôsobenia v službách prezidenta Obamu.

Teraz jej udeľoval medailu za zásluhy v civilnej službe, najvyššie vyznamenanie, ktoré Pentagon udeľuje. Potom sa ujal zhromaždených reportérov informovať: „Musím povedať, že v mnohých ohľadoch to bol jej príklad, ktorý ma povzbudzoval v snahe odstrániť aj posledné bariéry brániace ženám v kariérnom postupe v rámci rezortu obrany a dať im príležitosť zúčastniť sa aj priamych bojových akcií.“ Nato obrátil pohľad na Hillary, ktorá len žiarila: „Ďakujem vám, že ste ma inšpirovali.“

Týmto teda Leon Panetta pridal ďalšiu tému do portfólia značky Hillary Clintonová, dnes už v 10., 12. alebo snáď 15. vydaní. Toto vyjadrenie pre tlač, v ktorom bola odhalená doteraz utajená rola Clintonovej v úsilí umožniť ženám v armáde pôsobiť na bojových pozíciách, vytlačili americké i svetové denníky na prvých stránkach. Teraz, zatiaľ čo sa začína pripravovať na voľby v roku 2016, sa odstupujúca ministerka zahraničných vecí snaží pôsobiť ako inšpiratívna bojovníčka za ženské práva. A skutočne, od toho času, čo opustila ministerstvo zahraničných vecí, sa Clintonová stavia za „práva žien“ všade po svete, dokonca v spolupráci so svojou novou najlepšou priateľkou, bývalou prvou dámou Laurou Bushovou. To, ako vydláždila americkým ženám cestu k službe na bojových pozíciách v armáde, je len ďalšia z ukážok, aký veľký jej vplyv bol. Má to len jeden háčik: technicky vzaté to nie je pravda.

Napriek tomu, čo minister Panetta vtedy vo februári na pódiu tvrdil, agenda národnej bezpečnosti nebola v Obamovej administratíve riadená ministerstvom obrany ani ministerstvom zahraničných vecí, k obrovskej frustrácii ako ministerky Clintonovej, tak Panettovho predchodcu na ministerstve obrany Roberta Gatesa, ktorý vo svojich pamätiach v roku 2013 napísal, že Obamov „Biely dom bol v oblasti národnej bezpečnosti najcentralizovanejší a najautoritárskejší od čias,

keď túto agendu riadilo duo Richard Nixon a Henry Kissinger“.¹ Ako si Gates a iné zdroje z ministerstiev zahraničných vecí a obrany všímajú, všetky dôležité politické otázky boli prerokovávané a rozhodované v úzkom okruhu Obamových verných v Bielom dome, ktorým často chýbala akákoľvek podstatná skúsenosť z oblasti národnej bezpečnosti a rokovali prakticky plne na základe politických pohnútok. Ich rozhodnutia boli často členom Obamovho vládneho kabinetu odovzdávané ako viac-menej hotová vec.

V rozpore s tým, čo Panetta vystatovačne tvrdil, kontroverzné rozhodnutie umožniť ženám zúčastniť sa priamych bojových operácií nebolo prijaté ako akási pocta Hillary Clintonovej. V skutočnosti s pani Clintonovou a pánom Panettom nemalo veľa spoločné, keďže ich oboch Obamovi verní vnímali s podozrením a pohrdaním. Napríklad jeden z Obamových ľudí na ministerstve obrany Panettu odbil ako niekoho, komu viac záleží na tom, vracat' sa každý víkend domov do Kalifornie, než sa pokúšať riadiť masívnu byrokraciu Pentagonu.

Podľa mojich informácií sa v roku 2013 hlavná pozornosť Obamovej Národnej bezpečnostnej rady sústredila na politické záležitosti, predovšetkým na znovuzískanie väčšiny v Snemovni reprezentantov v nastávajúcich „midterm elections“, t. j. voľbách do Kongresu v polovici prezidentského volebného obdobia, v roku 2014. Strata demokratickej väčšiny v Snemovni po voľbách v roku 2010 predstavovala pre Obamu významnú porážku. Jeho iniciatíva „ženy v predných líniiach“ bola vymyslená so zámerom, aby sa sociálne záležitosti nevytratili zo záujmu médií. V neposlednom rade mala mať táto iniciatíva značný symbolický význam a udržiavať dojem, že sa Obamovi demokrati nevzdávajú roly obrancov v tzv. „vojne proti ženám“. Toto efektívne heslo získalo Demokratickej strane vo voľbách v roku 2012 obrovské množstvo hlasov slobodných žien.

To, čo bolo na onom slávnostnom akte v Pentagone zaujímavé, sa netýkalo ani tak vecí, o ktorých hovorili rečníci na pódiu, ale otázok, ktoré si málokto trúfal klásť otvorene.

V prvom rade šlo, samozrejme, o zdravie oslávenkyne. Prvýkrát za celé týždne bolo možné vidieť živé hnedé oči Hillary Clintonovej, ktoré skrývala za zvláštnymi okuliarmi so zelenými sklíčkami odvtedy, čo v minulom decembri prekonala záhadný kolaps. Podľa jej asistentov jej okuliare s Fresnelovými šošovkami

mali pomáhať lepšie vidieť po otrase mozgu, ktorý utrpela doma pri páde. Jedným z dôsledkov onoho zvláštneho vzťahu lavírujúceho medzi päťolizačstvom a podozrievavosťou, ktorý sa medzi Clintonovcami a novinármi vo Washingtone utvoril, bolo to, že mnohí z reportérov onej historke o páde a otrase mozgu neverili ani na sekundu.

Ministerku zahraničných vecí nebolo toho decembra niekoľko týždňov vôbec vidieť na verejnosti, zatiaľ čo sa administratíva, v ktorej trochu nedobrovoľne slúžila, aj jej vlastná reputácia dostali pod zatiaľ najväčší tlak v dôsledku zabitia zamestnancov ambasády USA v líbyjskom Bengházi. Niektoré hlasy z pravej časti politického spektra otvorene špekulovali o tom, že si Clintonová svoju indispozíciu skrátka vymyslela, aby sa vyhla povinnosti predstúpiť pred Kongres so správou o útokoch. Ako už mnohokrát predtým, tí radikálnejší z Hillariných oponentov pravice s chuťou využili situáciu a prišli s inou konšpiračnou teóriou, podľa ktorej mala problémy s alkoholom. Základom tejto kačice boli fotografie, na ktorých bola zachytená, ako oslavuje a požíva alkohol na akcii v Kolumbii, čo podľa stanice ABC News „vzbudilo rozruch“. (Bulvárny denník *New York Post* svoj článok o tomto incidente uviedol s palcovým titulkom „PIJANKA“.) Keď potom z nejasných dôvodov spadla pri nastupovaní do vládneho špeciálu (moment, ktorý si na YouTube pozreli tisíce ľudí), pravicoví blogeri z toho mali hody. Zvesti o jej problémoch s alkoholom sa rozšírili natoľko, že si nakoniec aj prezident Obama robil žarty, že mu od Hillary chodili „opilecké SMS“. Iní sa však domnievali, že jej zdravotný stav bol vážnejší, než bolo verejnosti známe. Taký vážny, že by mohol ohroziť jej ďalšie politické ambície.

Či už úmyselne, alebo v dôsledku nedbanlivosti, tlačovým poradcom Clintonovcov sa veľmi nedarilo tieto špekulácie zaraziť. Najskôr bolo reportérom povedané, že sa Clintonová na verejnosti neukazuje, pretože jej „nie je dobre“, ako by snáď išlo len o ľahké prechladnutie.² Potom prišli s tým, že trpí dehydráciou kvôli črevnej chrípke, ktorá zavinila aj jej pád s následným otrasom mozgu.³ Až po uplynutí niekoľkých dní priznali, že bola hospitalizovaná kvôli krvnej zrazenine v mozgu.⁴ Netreba dodávať, že posledné zo spomínaných ochorení je v podstate definíciou mozgovej mŕtvice. Podľa lekárskeho serveru WebMD príznaky mŕtvice zahŕňajú „náhle závraty, stratu rovnováhy či koordinácie...,

problémy s artikuláciou, porozumením hovorenému slovu..., strnulosť či paralýzu tvárových svalov, rúk či nôh..., rozmazané videnie či zatmenie pred očami, príp. dvojité videnie..., náhle, silné bolesti hlavy, niekedy sprevádzané zvracaním, závratmi či zmenami vedomia“. Utajenie takýchto príznakov by pre pacienta znamenalo zdržiavať sa týždne mimo verejnosti.

„Neprekonala mŕtvicu,“ povedal jeden z asistentov Clintonovej, čo reportérov znalých metód Clintonovcov okamžite viedlo uveriť v presný opak.

„Samozrejme, že šlo o mŕtvicu,“ zamýšľal sa jeden zaslúžilý redaktor významnej spravodajskej stanice. „To jediné dáva zmysel.“ Toto odhalenie, ak by to bola pravda, by takmer s istotou pochovalo akékoľvek prezidentské ambície kohokoľvek, kto by v deň inaugurácie mal už takmer sedemdesiat rokov.

Na podporu teórie o mŕtvici reportéri ponúkajú niekoľko indícií. Predovšetkým to, že sa Hillary na celé týždne úplne stratila z verejného života bez toho, aby svoju absenciu nejakou dôveryhodne zdôvodnila. Ďalej, v rodine Hillary Clintonovej sa mŕtvica objavila aj skôr a viedla k smrti jej otca, keď mal 82 rokov. Fresnelove šošovky, ktoré nosila kvôli otrasu mozgu, sa bežne predpisujú pacientom po mŕtvici na zlepšenie vizuálneho vnímania. Reportéri si tiež všimli znepokojenie, takmer paniku v tvári Chelsea Clintonovej po tom, ako matku navštívila v nemocnici v New Yorku. Niekoľko dní pred svojím zrútením Clintonová zrušila zahraničnú cestu s tým, že trpí žalúdočnými nevoľnosťami. Rovnakú výhovorku použila aj v roku 2005, keď skolabovala počas prejavu v Buffale v štáte New York.⁵ Hoci to nie je nemožné, omdlievanie sa zvyčajne nepovažuje za typický príznak črevnej chrípky. Po jej hospitalizácii v New Yorku jej lekári otáľali s vyjadrením pre tlač, čo nie vždy celkom úprimným asistentom Clintonovcov umožnilo úplnú kontrolu nad tokom informácií.

Napríklad hlavný korešpondent NBC News pre vedecké a zdravotnícke záležitosti bol jedným z tých, ktorí verejne spochybňovali vyjadrenie štábu Clintonovej s poukazom na informáciu, že ministerka dostáva lieky na riedenie krvi. „Ide o to,“ povedal doktor Robert Bazell v relácii *Today* na NBC, „že krvné zrazeniny spôsobené otrasom mozgu sa nedajú liečiť pomocou liekov na riedenie krvi. Takže buď to nijako nesúvisí s jej otrasom mozgu a má napríklad krvnú zrazeninu v nohe, alebo sa stalo niečo iné, o čom nám nechcú nič povedať.“⁶

Reportéri venujúci sa Clintonovcom vedeli, že dostať akékoľvek skutočné správy či fakty od Hillarinho hlavného tlačového hovorca Philippa Reinesa, ktorý často obľúbeným reportérom poskytoval starostlivo zredigované informácie (ostatní nedostali vôbec nič), bolo prakticky nemožné. Počet obľúbených novinárov by sa aj tak dal spočítať na prstoch jednej ruky – zahŕňal napríklad Amy Chozickovú z *New York Times*, ktorá sa dlhými rozhovormi s Reinesom chválila v článku pre magazín *Times*, a Jonathana Allena z agentúry Bloomberg, ktorý predtým pracoval pre predsedníčku celonárodného výboru Demokratickej strany Debbie Wassermanovú Schultzovú. S výnimkou možného budúceho odhalenia zo strany lekárov ministerky Clintonovej, čo však zakazujú pravidlá lekárskej etiky, je tajomstvu jej ochorenia, jednému z mnohých, ktoré Clintonovcov obklopujú, súdené zostať nevyriešené.

Druhé tajomstvo, ktoré vyvstalo v onen deň v Pentagone, dlhodobých pozorovateľov Clintonovcov zaujalo ešte viac. Hillary sa práve dostalo výnimočnej cti, a to od bývalého vedúceho kancelárie jej manžela, a ešte k tomu na deň sv. Valentína... Takže kde sa vlastne jej drahý manžel nachádzal?

Čokoľvek práve William Jefferson Clinton robil – prednášal za vysokú odmenu pod záštitou svojej nadácie, klábosil s bývalými nepriateľmi, ako bol napríklad Newt Gingrich, alebo koučoval demokratov na Capitol Hill –, bolo v správach. Toho dňa *New York Post* vypustil správu, že Bill v súkromí jednému z dlhodobých sponzorov Clintonovcov „potvrdil“, že Hillary bude v roku 2016 takmer iste kandidovať na prezidentku.⁷ Išlo len o poslednú z radu správ, keď bol Bill pristihnutý pri špekuláciách o budúcich politických ambíciách svojej ženy, či už sa jej to páčilo, alebo nie. (Nepáčilo.) V rovnakom čase prišla tlačová agentúra Associated Press s aktuálnou správou o tajnej korešpondencii medzi vtedajším prezidentom Clintonom a jeho skorším protivníkom Richardom Nixonom.⁸ Tieto listy, hoci žiaden z nich nebol obzvlášť pozoruhodný, predstavovali len ďalší z množstva príkladov bezkonkurenčnej schopnosti Billa Clintona meniť názory na ľudí podľa toho, ako sa mu to práve hodí, s cieľom uzatvorenia spojenectva s tými najnepravdepodobnejšími ľuďmi, a odvádzať tým pozornosť médií od svojej manželky.

Komukoľvek, kto sa v ten deň v Pentagone nachádzal, nápadná absencia Billa Clintona len ponúkala príležitosť dať podnet obľúbenej zábavke pestovanej

vo washingtonských kuloároch – špekuláciám o tom najdiskutovanejšom, bulvárom najprepieranjšom a historicky najvýznamnejšom manželstve od sobáša Henricha VIII. Tudora a Kataríny Aragónskej. O manželstve, ktorému sa možno čoskoro podarí dosiahnuť to, čo sa pred iba desaťročím, keď Clintonovci opúšťali Biely dom obťažkaní škandálmi, zdalo nemožné či úplne absurdné: že sa prvýkrát v dejinách jednému manželskému páru podarí, aby on aj ona dosiahli úrad prezidenta Spojených štátov amerických.

Clintonovci boli už popisovaní mnohými metaforami. Jedna z najčastejších poukazuje na ich podobnosť s mafiou. Napríklad bývalý minister v Clintonovej vláde Bill Richardson rozprával o rizikách spojených s porušením „clintonovského zákona omerty“, keď v roku 2008 podporil Baracka Obamu namiesto Hillary. Podobné porovnanie s mafiou používali pri rozhovoroch so mnou aj iní z bývalých spolupracovníkov Clintonovcov, ktorí chcú zostať v anonymite pre obavy z pomsty. Spisovateľ a novinár Christopher Hitchens o Billovi a Hillary písal štýlom, ako by viedli sektu samovrahov. „Konajú ako sfanatizovaní stúpenci nejakej sekty,“ napísal raz o „clintonovcoch“, s ktorými sa stretol, vo svojej nepríliš lichotivej biografii prvej rodiny s názvom *No One Left to Lie To (Klamali všetkým)*. „A keď sa s Clintonovcami konečne rozídu, vyzerajú, ako by práve opustili náboženský kult.“⁴⁹

Moja vlastná novinárska činnosť a analýzy ma vedú k voľbe trochu odlišnej analógie, ako napovedá už samotný názov knihy. Často sa hovorí, že manželstvo v mnohých ohľadoch funguje ako partnerstvo v biznise. Pre Clintonovcov to po tridsiatich ôsmich rokoch manželstva platí dvojnásobne. Stali sa z nich dvaja súperiaci riaditelia multimiliónového impéria – Clintonovci, spoločnosť s ručným obmedzeným.

Zdroj, ktorý s Clintonovcami úzko spolupracuje mnoho rokov, tento môj pohľad zdieľa. „Myslím, že výraz *partnerstvo* už padol,“ povedal mi onen zdroj. „Celkom to sedí.“

Ako akákoľvek iná obchodná spoločnosť, Clintonovci, s. r. o., podniká v mnohých rôznych potenciálne ziskových oblastiach. Ako obchodná spoločnosť mení svoje stratégie a odpisuje straty. V konkurenčnom boji sa stretáva s konkurenčnými značkami, či už ide o iné frakcie v Demokratickej strane, či sokov medzi republikánmi. A niekedy s nimi spolupracuje s cieľom dosiahnuť obojstranný

prospech, napríklad keď Clintonovci nadviazali prekvapujúcu spoluprácu s rodinou Bushovcov, ktorá je v tejto knihe opísaná vôbec prvýkrát. V radoch vrcholového manažmentu prebiehajú boje o pozornosť a priazeň oboch „generálnych riaditeľov“ spoločnosti.

Pár na čele firmy sa líši v kompetenciách, ktoré v spoločnosti majú. Napríklad Bill mal počas posledných desiatich rokov na starosti zháňať peniaze. Jeho čisté imanie teraz možno presahuje sto miliónov dolárov. Hillary zasa vylepšila politickú pozíciu rodiny v Senáte a potom svojou účasťou v Obamovej administratíve. Tieto odlišné kompetencie im umožňujú žiť pohodlné, vlastne aj šťastné životy, ktoré sú v podstate samostatné, s inými spolupracovníkmi a v odlišnom prostredí. Rozdiely v temperamente, štýle a miere zapletenia v rôznych škandáloch a indiskrétnostiach ich partnerstvo ťažko skúšali, ale nakoniec obaja došli k záveru, že dohromady sú silnejší, než ako by boli každý zvlášť. Nespočetné podniky Clintonovcov sledujú jediný cieľ – zabezpečiť zisk, a to ako politický, tak aj finančný. Inými slovami, vylepšiť postavenie spoločnosti na trhu.

„Ide o veľmi neobvyklý, ale veľmi produktívny vzťah,“ povedal mi v rozhovore bývalý senátor Joseph Lieberman. Ako je známe, Lieberman bol vybraný ako kandidát na viceprezidenta v prezidentskej kampani Ala Gora v roku 2000 predovšetkým vďaka tomu, že nahlas a verejne odsúdil aféru Billa Clintona so stážistkou v Bielom dome Monikou Lewinskou. Takéto odsúdenie Clintona zo strany rešpektovaného člena Demokratickej strany a tiež ortodoxného žida Gorovi pomohlo dištancovať sa od celého škandálu. Teraz, po rokoch, sa aj Lieberman zdá zaskočený silou a vytrvalosťou vzťahu medzi Billom a Hillary, ktorý napodiv vydržal dlhšie ako Alov vzťah s Mary Elizabeth „Tipper“ Gorovou. Lieberman mi povedal o telefonickom rozhovore, ktorý náhodou začul, keď Bill svoju ženu pozdravil slovami „Ahoj, miláčik“, načo priateľsky klábosili o svojich momentálnych aktivitách. Liebermanovi to pripadalo neskutočné, po všetkých tých škandáloch, nevere a ohováraníach. „V manželstve prechádzate rôznymi fázami,“ poznamenal s pokrčením ramien, keď sme sedeli v jeho kancelárii v New Yorku. „Oni však vyzerajú, že sú jeden druhému veľmi oddaní.“

Bývalý arcinepriateľ Clintonovcov, republikán Newt Gingrich, vzťah Clintonovcov analyzuje klinickejšie. „Hillary si Billa vzala, pretože mal našliapnuté

k úspechu,“ povedal mi vo svojej kancelárii v Arlingtone v štáte Virgínia. Nehovoril nič, čo by nebolo medzi republikánmi všeobecne rozšíreným názorom. „A on si ju vzal, pretože mu mala pomôcť onen úspech dosiahnuť. Takže sa rozhodli, že úspech dosiahnu spoločne. A tento vzťah bol a je pre oboch naďalej výhodný. V určitom bode si museli prejsť obdobím, keď si vyjasnili, aké sú pravidlá a ako budú veci fungovať. [Daniel] Yankelovich mával také heslo, ktoré nazýval ‚stratégia dávam a dostávam‘ – čo ja dávam a čo za to dostanem... Evidentne sa dokázali jasne dohodnúť na tom, ako budú fungovať a čo budú robiť.“

Ako správny vysokoškolský profesor (pred vstupom do politiky učil na vtedajšej West Virginia College) mi Gingrich ponúkol niekoľko návrhov na názov mojej knihy. „Myslím, že už sa tak volá niečo iné, ale v istom zmysle by názov *The Power Couple* (*Mocný pár*) bol pre knižku o tých dvoch priam ideálny.“ Neskôr uvažoval: „Bill by bez nej v politike neprežil. Takže možno by sa to malo volať *Spoločné prežitie, spoločná prosperita*.“

V tomto obojstranne výhodnom partnerstve má rozhodujúci hlas len jedna ďalšia osoba. V tejto knihe bude opísané, ako sa v priebehu rokov z Chelsea stala tvrdá a ambiciózna viceprezidentka firmy Clintonovci, s. r. o. S tým, ako jej rodičia starnú a čím ďalej, tým viac sa sústreďuje na vzdialenú budúcnosť, portfólio Chelsea sa každým dňom zväčšuje. Nedávno bola napríklad vymenovaná do vedenia nadácie Clinton Foundation, ktorá bola v roku 2013 následne premenovaná na Nadáciu Billa, Hillary a Chelsea Clintonovcov. Jedného dňa prevezme celý rodinný podnik.

Za Chelsea nasleduje pestrá správna rada zložená z poradcov a kibicov počnúc známymi postavami, ako sú napríklad James Carville, Paul Begala a Rahm Emanuel, a menej známymi osobnosťami, kam sa počítajú napríklad Maggie Williamsová, Huma Abedinová a Cheryl Millsová, končiac. Tí, ktorí Clintonovcom prepožičajú svoju absolútnu vernosť, bránia ich v tlači a pomáhajú im riešiť problémy, sú odmeňovaní pozornosťou, finančnou pomocou, konexiami a prístupom na najvyššie miesta.

Lanny Davis, priateľ Clintonovcov z obdobia, keď s nimi študoval právo, je jedným z ich všadeprítomných stúpencov. V okruhu Clintonovcov má Davis reputáciu človeka, ktorý často s reportérmi hovorí bez povolenia a obratne využíva svoje desaťročia budované kontakty, a to nielen s Clintonovcami, ale aj s Georgom

W. Bushom, tiež priateľom z obdobia štúdií na Yalovej univerzite. Mnohí zo zasvätených z okolia Clintonovcov, ktorí ho považujú za karieristu a notoricky problémového človeka, ma za Davisom posielali po citácie a klebety. V skutočnosti je Davis príjemný spoločník, seriózny a očividne úprimný vo svojej oddanosti bývalému prvému páru. Jeho kancelária je vyzdobená pripomienkami kontaktov s Clintonovcami a Bushovcami. „Hillary bola služba verejnosti súdená, už keď som sa s ňou prvýkrát stretol,“ povedal mi a ochotne dodal: „To môžete použiť.“

Takéto citáty sú v „Clintonworldé“ – svete Clintonovcov a ich stúpencov – úplne prijateľné. Nevhodné slová, naopak, spolupracovníkov Clintonovcov vystavujú riziku, že padnú za obeť vnútrofirémnym čistkám. Ako akákoľvek iná dobre fungujúca firma, Clintonovci, s. r. o., si žiarlivo stráži dobré meno značky a dozerá na internistov, ktorí by ho mohli ohroziť. „Vybudovali si infraštruktúru,“ povedal mi jeden z bývalých členov Clintonovej administratívy, ktorý nechcel byť menovaný. „Politickú infraštruktúru s politickými konzultantmi, tlačovú infraštruktúru, obchodnú infraštruktúru.“ Majú aj sieť vyzvedačov, konfidentov a vykonávateľov.

Preto je na tomto mieste potrebné urobiť poznámku týkajúcu sa zdrojov, z ktorých v tejto knihe čerpám. Kdekoľvek to bolo možné, snažil som sa svoje zdroje citovať s uvedením mena. V mnohých prípadoch som však súhlasil s tým, že budem prominentných poradcov a spolupracovníkov Clintonovcov parafrázovať, prípadne citovať anonymne. Už od začiatku som k nim pristupoval vedomý si nevýhody, ktorú so sebou prináša moje pôsobenie ako redaktor pre *Weekly Standard*, ktorý je právom považovaný za stredopravý časopis, ktorý je voči Clintonovcom často kritický. V dôsledku toho so mnou mnohí spočiatku nechceli hovoriť.

„Napíšte niečo zaujímavé a prekvapivé, niečo, čo nebude také predvídateľné ako súčasný *Weekly Standard*,“ radil mi bývalý tlačový tajomník Bieleho domu Mike McCurry. „Predtým som váš časopis so záujmom čítaval, raz som dokonca aj prispel listom redakcii. Konzervatívna kritika Obamu... a to, čo, obávam sa, padne o Hillary Clintonovej... bude predvídateľne agresívne a len to prispieje k ďalšej polarizácii našej politiky namiesto toho, aby sme sa snažili prísť na to, ako rozdiely prekonať. Napíšte niečo, čo aj konzervatívcov prinúti zamyslieť sa štýlom ,vidíte, nikdy mi nenapadlo, že by Clintonovci mohli byť takí, musím o tom popremýšľať...‘“

Medzi riadkami sa, pochopiteľne, rozumelo, že moja kniha nebude pre Clintonovcov práve lichotivá. V niektorých ohľadoch to môj výskum potvrdil. Avšak s tým, ako som sa o Billovi a Hillary (a Chelsea) dozvedal viac, objavil sa predomnou oveľa zložitejší obrázok, ktorý každého z nich ukazuje v podstatne odlišnom svetle, než ako vystupujú na verejnosti. Napríklad Hillary je v súkromí prívetivejšia, sympatickejšia a v istých ohľadoch smutnejšia, ako jej verejná povest nasvedčuje. Je sympatická a z onoho páru je tou, s ktorou možno viac súcitiť. Jej najväčšia výhoda a zároveň najzávažnejšia slabina sa snúbi v jednej osobe, v jej manželovi. V kontraste so svojim verejným vystupovaním, kedy pôsobí emotívne a dobrácky, je Bill v súkromí chladnejší, vypočítavejší a kompulzívnejší. Mnohí sa v jeho spoločnosti nachádzajú radi, aspoň krátkodobo, Billovi však na rozdiel od jeho ženy chýbajú dlhodobí priatelia. Jeho šarm je všeobecne známy, avšak má svoje medze. Clinton napríklad dlho obdivoval senátora za Arkansas J. Williama Fulbrighta. Známy Fulbrightovcov mi však oznámil, že senátor sa nikdy nenechal oným ambicióznym, vypočítavým politikom, ktorý mu raz dokonca robil vodiča, uchvátiť. Onen zdroj mi povedal, že na Fulbrightovom pohrebe vtedajší prezident Clinton trval na tom, aby figuroval na rodinnej fotografii Fulbrightovcov. Čo tým naznačoval, bolo to, že sa Clinton, ktorý vyrastal bez otca, trochu neohrabane pokúšal vytvárať si väzby, ktoré si len sám predstavoval. Je tiež potrebné poznamenať, že som sa kvôli tejto knihe opakovane pokúšal si u Billa aj u Hillary zabezpečiť interview. V jednej zo žiadostí som napísal: „Chcem dať bývalému prezidentovi šancu reagovať na otázky, ktoré položili jeho zamestnanci, priatelia a spolupracovníci, a poskytnúť mu príležitosť uviesť veci do súvislostí.“ „Príbeh Clintonovcov si zaslúži byť vyrozprávaný. Rád by som dostal príležitosť uskutočniť interview s prezidentom Clintonom a umožniť mu tak vyjadriť sa a predstaviť svoje postoje.“ (Clintonovci moje žiadosti prostredníctvom svojej tlačovej hovorkyne zamietli.)

V priebehu času sa mi podarilo zabezpečiť si stretnutie s množstvom ľudí z blízkosti Clintonovcov, vrátane mnohých ich priateľov, kolegov a spolupracovníkov, ktorí s nimi boli v každodennom kontakte. Mal som príležitosť prejsť tisícky strán dokumentov zozbieraných politickými poradcami, súkromnými dektívami a tímami právnikov, ktoré ešte nikdy neboli zverejnené. Uskutočnil som

aj desiatky interview s minulými i súčasnými spolupracovníkmi Clintonovcov, bývalými členmi vládneho kabinetu (či už v Clintonovej, Bushovej, či Obamovej administratíve) a so slušným počtom bývalých oponentov Clintonovcov. Nie vždy to bola ľahká práca. Prakticky všetci vo Washingtone majú jednu či dve historky o tomto páre (niektorí ich majú tucty). Len málokto je však ochotný verejne ich šíriť pod vlastným menom kvôli obavám z odvety a útokov zo strany stúpcov Clintonovcov či ich spojencov v médiách. To v súčasnosti platí, napriek všeobecne rozšíreným predstavám, aj pre republikánov.

Jedným z prvých, ktorí zakúsili útoky Clintonovcov, je ich bývalý spolupracovník George Stephanopoulos, ktorý v roku 2000 vydal neautorizovanú a voči Clintonovcom kritickú monografiu. Odmenou mu bolo ich tvrdé odsúdenie a trvalá zášť. Stephanopoulosova odvážna analýza pôsobenia Clintonovcov aj seba samého pre nich bola až príliš odvážna. Jeho kniha obsahovala pasáže, ako napríklad: „Pochopil som, že Clintonova nehanebnosť je kľúčom k jeho úspechom v politike, a to, ako jeho schopnosť sebaklamu súvisí s optimizmom, ktorý patrí medzi jeho politicky najsilnejšie stránky. Bill Clinton majstrovsky využíva slabiny svoje aj ľudí okolo seba, rovnako dobre však tiež využíva svoj aj ich talent.“¹⁰ Hoci multimilionárovi a obľúbenému televíznemu moderátorovi nemožno zásadne uškodiť (Stephanopoulos teraz moderuje reláciu stanice ABC *Good Morning America*), možno ho zasiahnuť v osobnej rovine. Po vydaní jeho monografie prišiel o rad priateľov, ktorí preňho boli dôležití. Niektorí z tých dlhoročných, napríklad Emanuel a Carville, sa s ním síce naďalej stýkajú, Clintonovci samotní však nemajú zľutovanie, ako som sa dozvedel od niekoľkých blízkych Stephanopoulosových spolupracovníkov.

„Nedávno sme usporiadali veľké stretnutie, na ktoré sme pozvali všetkých spolupracovníkov bez ohľadu na to, či sú teraz v nevôli,“ povedal mi bývalý tlačový poradca Clintonovcov. „George bol jeden z tých mála, ktorí na zozname hostí chýbali.“

Stephanopoulos sa aj teraz, ako moderátor ABC News, usiluje o to, aby mu bolo odpustené, zatiaľ čo predovšetkým Bill Clinton sa baví tým, že svojho bývalého spolupracovníka v súkromí ohovára, kadial chodí.

„Bill ho stále nenávidí,“ povedal mi jeden z mojich zdrojov.

Podobný psychický trest stihol aj Billa Richardsona, ktorý príliš zariskoval tým, že v demokratických primárkach v roku 2008 podporil Baracka Obamu na úkor Hillary. Bill Clinton mu to nikdy neodpustil a Richardsona to stále mrzí.

„Nemá záujem udobriť sa,“ povedal mi k tomu počas nášho rozhovoru. „Myslím, že mi to dáva jasný signál, že všetky jeho kontakty a priateľstvá majú prospievať hlavne samotnému Billovi, nie tým druhým osobám... Od tých očakáva absolútnu lojalitu. Vo vzťahoch s inými ľuďmi je buď podľa neho, alebo zbohom. Bol by som rád, keby v sebe našiel srdce odpustiť mi, ale to v sebe evidentne nemá.“

Tieto osobné straty bolia najviac. „Priateľ by som si, aby mi znova povedal ‚záleží mi na tebe‘,“ napísal Richardson.¹¹

Aj bývalý viceprezident Al Gore zaplatil za svoje dištancovanie sa od Clintonovcov po tom, ako prehral voľby v roku 2000, z čoho Gore viní čiastočne Billov škandál s Monikou Lewinskou. Hoci sa pred pár rokmi Gore s Clintonom naoko uzmierili, „stále je to medzi nimi veľmi zlé“, ako mi povedal jeden z ich blízkych priateľov. Gore má do dnešného dňa v Demokratickej strane prakticky nulový vplyv a Clintonovci s ním málokedy čokoľvek konzultujú.

Na rozdiel od svojej ženy nemá Bill Clinton podľa ľudí, ktorí ho dobre poznajú, prakticky žiadnych naozaj dobrých priateľov. „Má periodických priateľov, obchodných priateľov,“ povedal mi jeden z jeho spolupracovníkov. Teda ľudí, ktorí sa striedavo pohybujú v jeho blízkosti bez toho, aby s ním nadviazali dlhodobejšie, vážnejšie priateľstvo. V Clintonovom poprezidentskom živote existujú dve výnimky, a to miliardár Ron Burkle a Billov mladý spolupracovník Doug Band. Obaja však už pocítili odvrátenú stránku priateľstva s bývalým prezidentom.

Burkle kedysi brával Clintona na výlety svojím súkromným Boeingom 757.¹² Avšak v roku 2010 server *Daily Beast* informoval, že Clinton Burkla sústavne „ohovára“ v demokratických kruhoch, údajne kvôli tomu, že im nevyšiel spoločný obchod, a Clinton svojho bývalého priateľa viní, že mu dlhuje dvadsať miliónov dolárov. Burkle sa zasa pre časopis *BusinessWeek* vyjadril, že vstúpiť do obchodného partnerstva s Clintonom bola „najstupídnejšia vec, akú som kedy urobil“.¹³

Doug Band sa zasa v priebehu roka 2013 stal terčom sústavných útokov v novinách a časopisoch, napríklad v *New York Times* a liberálnom *New Republic*,

kvôli údajnému podielu na zlom hospodárení s financiami v Billových početných podnikateľských aktivitách. V *New York Times* v roku 2013 vyšiel dlhý článok, ktorý okrem iného informoval, že „v [Clintonovej] organizácii rastie znepokojenie ohľadom úlohy Douglesa J. Banda vo vedení Clinton Global Initiative, čo je prestížne každoročné zhromaždenie riaditeľov významných korporácií, hláv štátov a celebrit. Band, ktorý predtým pracoval ako osobný asistent Billa Clintona, medzitým založil vlastné lukratívne podnikanie v obchodnom poradenstve, ktorého sa Clinton zúčastňuje ako platený poradca.“¹⁴ Bývalý spolupracovník Clintonovcov mi prezradil, že útoky na Banda boli „hyperkoordinované“.

Čo sa týka Hillary, kniha z roku 2014 prináša informácie o „zozname nepriateľov“, ktorý si viedla v čase pôsobenia na ministerstve zahraničných vecí, na ktorom boli vedení ľudia, ktorí nepodporili jej kampaň v roku 2008 a zaslúžili si tak trest.¹⁵ Hoci sa toto odhalenie stalo predmetom mnohých palcových titulkov, nešlo v podstate o nič nové. Vo Washingtone bolo všeobecne známe, že ministerstvo zahraničných vecí pod jej vedením proskribovalo Obamových politických priaznivcov, ktorí v kampani v roku 2008 proti Hillary vystupovali. Toto nové odhalenie len podčiarklo to, čo už je medzi demokratmi vo Washingtone, D.C., dobre známe: Clintonovcom sa nestavajte do cesty. Sledujú vás.

Jeden zo zdrojov mi prezradil, že Bill Richardson, bývalý americký vyslanec v OSN a minister energetiky, bol tímom Clintonovej vyradený zo zoznamu kandidátov na akúkoľvek významnú funkciu v Obamovej administratíve. Poradcovia Clintonovej, možno aj Hillary sama, potom blokovali Obamovo úsilie menovať Richardsona (ako zaslúžilého veterána svetovej diplomacie) na post vyjednávača, ktorý mal vyjednať prepustenie amerického rukojemníka, ktorého zadržovala Severná Kórea. Namiesto neho bol vyslaný Bill Clinton.

Je preto zrejmé, prečo menej významní spolupracovníci spoločnosti Clintonovci, s. r. o., trvajú na anonymite. Strach medzi bývalými aj súčasnými stúpenkami Clintonovcov by sa dal krájať. „Hlavne mi to neposerte,“ naliehal na mňa jeden známy stúpenec Clintonovcov po tom, ako interview skončilo, hoci som mu predtým niekoľkokrát zaručil anonymitu. „Neposeriete mi to, však nie?“ Takto sa ma spýtal niekoľkokrát pri niekoľkých príležitostiach.

Je známe, že stúpenci Clintonovcov prechádzajú články v časopisoch a knihách v snahe rozlúštiť anonymné citáty a zistiť, kto sa za nimi skrýva. Napríklad známy poradca Clintonovcov Jay Carson bol označený za zdroj informácií o kampani Clintonovej v roku 2008 a jej zlosti na Obamu, ktoré sa objavili v bestselleri *Game Change*. Bývalý tlačový tajomník Jake Siewert zasa dostal vynadané, pretože sa nechal citovať v knihe *Clinton in Exile*, ktorá vyšla v roku 2008 a zaoberala sa Billovými aktivitami. Výsledkom je, že sa teraz Siewert radšej už veľmi nevyjadruje.

K paranoidnej atmosfére prispieva aj fakt, že spolupracovníci Clintonovcov sú majstri v navodzovaní dojmu, že vedia o všetkom, čo sa kde šuchne. Autorka jednej z neautorizovaných kníh o Clintonovcoch Sally Bedellová Smithová mi povedala o oslave, ktorej sa okrem nej zúčastnil aj dlhoročný kolega Clintonovcov (a teraz guvernér štátu Virgínia) Terry McAuliffe, s ktorým viedla interview. McAuliffe je pevnou súčasťou washingtonskej politickej scény a verný stúpenec Clintonovcov, preslávený svojím úsečným správaním a nadmernou konzumáciou kávy. Vtedy k Smithovej prišiel a jednoducho oznámil:

„Viete, že má vašu knihu?“

„Má moju knihu?“ spýtala sa ona.

„Áno, prezident má vašu knihu.“

Smithová bola v šoku a trochu vydesená. Rukopis totiž vtedy ešte nebol dostupný a vydavateľ ho držal pod pokrievkou, aby sa jeho detaily nedostali na verejnosť. „To nie je možné,“ protestovala. „Žiadne kópie nie sú k dispozícii.“

„On jednu má,“ vyhlásil McAuliffe a vrhol na ňu hrozivý pohľad. „Videl som ho. Čítal ju a je z toho otrasený.“ (Presne podľa zákona Clintonworldu, keď sa podrobnosti o tomto stretnutí doniesli tlači, McAuliffe poprel, že by takýto rozhovor niekedy prebehol.)

Keď sa v roku 2013 chystalo vydanie inej knihy, ktorá sa týkala Clintonovcov, ich agent James Carville sa okamžite pustil do práce. Pod zámienkou, že je dobrým priateľom autora knihy, sa Carvillovi podarilo získať kópiu k nahliadnutiu. Onen autor sa s Carvilloom nikdy nestretol, ani s ním nikdy nespolupracoval. Celá záležitosť s vydavateľom a Carvilloom bola lešť, ktorá mala Clintonworldu zabezpečiť prístup k predbežnej verzii knihy, aby v prípade, že by sa na jej

stránkach vyskytovali pre Clintonovcov škodlivé informácie, bolo možné jej obsah vopred zdiskreditovať. Rukopis bol relatívne neškodný.

Aj moja vlastná novinárska činnosť pri príprave tejto knihy nebola v minulých mesiacoch bez povšimnutia. Vedúci pracovník spoločnosti Knopf, vydavateľa pamätí Billa Clintona s názvom *Môj život*, sa editorov v New Yorku na moju knihu vypytoval a zisťoval, či je „legitímna“. Zavolali mi aj z kancelárie Jamesa Carvilla a pýtali sa, o kom všetkom v knihe píšem. Reportéri demokratom naklonených médií, napríklad novinár Dylan Byers z časopisu *Politico* s redakciou vo Virgínii alebo Michael Calderone z ľavicovo orientovaného online spravodajského servera *Huffington Post*, ma telefonicky kontaktovali so značným predstihom pred vydaním knihy a vypytovali sa na moje zdroje. Povedali mi, že sa do počuli, že sa mi nedarilo získať prístup do okolia Clintonovcov. Pýtal som sa, kto tieto správy šíri. Spomenutí reportéri mi na to neodpovedali.

Pre novinárov, obzvlášť tých vo Washingtone, platí, že musia mať dobre vyvinutý pud sebazáchovy. Je fakt, že mnoho z vecí, ktoré v tejto knihe opisujem, bolo dlho známych mnohým reportérom vo Washingtone a v súkromí sa medzi nimi o nich otvorene klebetilo. Na druhej strane tieto informácie radšej nikto nezverejňoval z obáv z odvety Clintonovcov.

Novinári vedia, že ak uverejnia správy, ktoré budú na Clintonovcov vrhať zlé svetlo, môžu zabudnúť na to, že im niekto z okolia tohto páru ešte niekedy poskytne rozhovor. Zdroje z blízkosti Clintonovcov si musia dávať veľký pozor, s kým hovoria. Vzhľadom na to, že väčšina novinárov venujúcich sa politike sa už aj tak domnieva, že sa Hillary stane ďalším prezidentom Spojených štátov, písať o Clintonovcoch nelichotivé veci (akokoľvek známe sú medzi informovanými vo Washingtone) sa v podstate rovná profesijnej samovražde.

Jeden z bývalých právnikov Clintonovcov sa ma snažil odradiť od kritiky poukazom na to, že by to mohlo mať negatívny vplyv na moju budúcu kariéru. Producentka relácií na CNN mi povedala, že o mojej knihe sa v jej relácii hovoriť nebude, pretože sa bojí, že by ju za to Clintonovci potrestali informačným embargom. Howard Dean sa ma zasa v interview snažil presvedčiť, že nič nové sa o Hillary už aj tak napísať nedá. „Nikto nemôže o Hillary Clintonovej napísať nič nové. Buď by to bola lož, alebo je to už dávno verejne známa vec,“ povedal mi Dean.

To, ako sa veci majú, som zistil, už keď som písal článok pre *Weekly Standard*, pre ktorý pracujem. Vtedy som narazil na prekážku v podobe tlačového hovorca Hillary Clintonovej Philippa Reinesa.

V odpovedi na otázku týkajúcu sa prepustenia Clintonovej z nemocnice po jej epizóde z decembra v roku 2012 mi Reines napísal: „Musíme si niečo ujasniť. To, že sa ozývate len vtedy, keď práve niečo potrebujete, pre nás nefunguje a s týmto prístupom to ani nikdy fungovať nebude.“ Snažil sa tak uzavrieť so mnou dohodu o tom, akým spôsobom budem o Clintonovej písať. Nereagoval som na to a on zasa nechal moju otázku bez odpovede.

Chladná, vypočítavá povaha mnohých z transakcií Clintonovcov je celkom zámerná a pochopiteľná. Clintonovci berú politiku ako obchod, biznis, v ktorom sú navyše veľmi dobrí. No tým, ktorí sa k ich firme chcú pridať, musí byť jasné, že funguje s jedným výhradným cieľom – a to chrániť Billa, Hillary a Chelsea Clintonovcov. Nikto iný nemá svoje miesto isté. Nikto iný nie je nenahraditeľný a tí, ktorí zo spoločnosti odídu alebo prezradia obchodné tajomstvo, riskujú trest, kým ďalší, ktorí už nie sú užitoční alebo sa ukázali byť nedostatočne lojálni, sú postrádateľní. Možno preto stále existujú ľudia, ktorí sú ochotní s reportérmi ako som ja, hovoriť. Potrebujú si skrátka uľaviť. Z toho, ako Clintonovci konajú ako s priateľmi, tak aj s ľuďmi, ktorí pre nich predstavujú hrozbu, srší neférovosť a pocit, že sa cítia nadradení ostatným.

Toto je skrátka dôvod, prečo sa moje zdroje často obávajú skrížiť Clintonovcom cestu. Aby som im od týchto obáv uľavil, sľúbil som, že ich identitu uchovám v tajnosti. Svojou bezohľadnosťou voči ostatným Clintonovci pripomínajú slávny fiktívny pár, ktorému život vdýchol F. Scott Fitzgerald. „Boli to bezohľadní ľudia, Tom a Daisy – rozbíjali veci a bytosti, a potom sa stiahli späť do... toho, čo ich držalo pohromade, a nechali ostatných, aby dali do poriadku zmätok, ktorý narobili...“

VYKÚPENIE HILLARY CLINTONOVEJ

„Zvrátený, ale úžasný.“

– vyššie postavený poradca Clintonovcov o vzťahu medzi Billom a Hillary

„Dve najťažšie rozhodnutia, ktoré som kedy v živote urobila, boli zostať s Billom a kandidovať do Senátu za štát New York,“ napísala Hillary Clintonová vo svojich pamätiach, z ktorých sa stal bestseller, o následkoch aféry svojho muža s Monikou Lewinskou.¹⁶ Pri obzretí sa späť sa však žiadne z týchto tvrdení nezdá byť úplne pravdivé. Kým jej muž čelil najzávažnejšiemu škandálu svojho života, myseľ pani Clintonovej bola zamestnaná myšlienkami nie na rozvod, ale na politické prežitie. Svoje, nie jeho.

12. februára 1999, teda v deň, keď Senát hlasoval o Clintonovom impeachmentte¹⁷ z dôvodov krivej prísahy a marenia výkonu spravodlivosti v dôsledku zapierania nemanželského vzťahu s bývalou stážistkou v Bielom dome Monikou Lewinskou, sa Hillary Clintonová spolu so svojim dlhoročným dôverníkom Haroldom Ickesom, plešivejúcim zástupcom vedúceho manželovej kancelárie, radila o svojom ďalšom postupe. Keby „Clinton“ bola značka obchodnej spoločnosti, toto by bola pre Hillary príležitosť založiť vlastnú firmu.

Prvá dáma a Ickes sa zišli v súkromných priestoroch v Bielom dome, kde ju Ickes presviedčal, aby kandidovala za New York, teda štát, v ktorom nikdy v skutočnosti nebývala, ale ktorý sľuboval značné nádeje.

Súkromnú rezidenciu Clintonovcov zdobili osobné predmety. Zarámované obrázky Clintonovcov, ako spolu ležia v hojdacej sieti alebo ako sa pri obede bavia s Chelsea, spoločenské hry, napríklad Boggle, a balíček kariet. Ďalšie predmety pôsobili už trochu lacnejšie, napríklad matriošky s obrázkami Clintonovcov či vystavené plyšové zvieratká značky Beanie Babies. V jednej zo spální bol vankúš s vyšitým citátom Alberta Einsteina: „Veľkí duchovia sa často stretávajú so silným odporom zo strany priemerne zmýšľajúcich.“ (Podľa najmenej jedného životopisca spolu Bill a Hillary posteľ už sedem rokov nezdieľali.)¹⁸

Zamestnanci Bieleho domu príležitostne vstupovali dovnútra a zasa odchádzali. Väčšina z nich nemala Clintonovcov nijako zvlášť v obľube pre ich náhodné a chaotické plánovanie, kvôli ktorému sa personál Bieleho domu často mohol pretrhnúť, aby uspokojil ich vrtochy. Clintonovci sa javili v ostrom kontraste s ich personálom milovanými predchodcami, rodinou Bushovcov, ktorí mali dlhoročné skúsenosti v zaobchádzaní so služobníctvom.

Kým spolu sedeli pri stole, Ickes Hillary vysvetľoval spleť toho, čo sa malo čoskoro stať jej „domovským štátom“ – jeho politiku, deliace línie a spoločné prvky –, a aj osobnosť Hillarinho (pravdepodobného) oponenta, starostu New Yorku Rudyho Giulianiho. Pre ňu bolo všetko cudzie, Ickes v tom však bol ako doma. Rozprávali sa spolu celé ráno, a keď sa potom odobrali do súkromnej jedálne na obed, nakrátko sa k nim pripojil aj Bill Clinton. Mal na sebe teplákovú súpravu a precvičoval si obraty z príhovoru, ktorý sa chystal predniesť národu o pár hodín, len čo bude zamietnuté hlasovanie Senátu o impeachmente, čo v tom čase bolo už prakticky isté. „Hillary prevrátila oči dohora a chvíľku sa mu venovala, než stočila rozhovor späť k volebným súčtom v hornom New Yorku,“ opisuje autorka životopisov Sally Bedellová Smithová.¹⁹

„Pamätám sa na tú chvíľu, keď Senát hlasoval o impeachmente Clintona, teda jej manžela. Sedela vo Východnom krídle s Haroldom Ickesom a plánovala svoju stratégiu pre senátne voľby. Nieкто vošiel a povedal, že návrh na impeachment bol zamietnutý, a ona len tak prehodila ‚vďaka‘ a pokračovala v spriadaní vlastných plánov,“ spomínala na túto udalosť expertka na Clintonovcov.

Ickes, ktorý v roku 1992 v New Yorku viedol Clintonovu kampaň počas prezidentských volieb, bol rozhodnutý stáť v tomto po jej boku. („Ickes je ako Clintonov dlhoročný priateľ a dôverník obklopený škandálmi, prehreškami, zneužívaním postavenia a pochybnosťami o svojom morálnom charaktere,“ uvádza celonárodný výbor Republikánskej strany v informačnej brožúre spísanej tak, aby v nej bol prezident Clinton vyobrazený ako „Nehanebný“.)

Bol to práve Ickes, kto jej povedal, že jej škandál s Monikou Lewinskou politicky pomáha, hoci to už bolo zřejmé. Ako vtedy poznamenal výskumník verejnej mienky John Zogby, obrat v jej popularite vo verejnosti bol „známkou verejnej podpory jej zvládania záležitosti Lewinská“. Američanom, obzvlášť ženám, jej bolo ľúto. Stala sa z nej svetovo najznámejšia podvedená manželka a ona bola rozhodnutá využiť to, ako sa len bude dať. Skutočnosťou, ktorú Hillary Clintonovej neupierajú ani jej nepriatelia, je, že bola vernou manželkou, ktorú manželova nevera bolestne zaskočila.

Na rozdiel od všeobecne rozšírenej predstavy, že nikdy nemala vlastné politické ambície („Nemyslím, že niekedy niečo také sama pre seba zamýšľala,“ hovorí v interview pre túto knihu jej kamarát z práv Michael Medved, ktorý teraz vedie reláciu na konzervatívnej rozhlasovej stanici), Hillary myšlienky na vlastné politické ambície nepúšťala z hlavy. V roku 1988, keď Bill prvýkrát zvažoval kandidatúru na prezidenta, s Hillary tiež uvažovali o tom, že by ho mohla nahradiť na jeho vtedajšej pozícii guvernéra Arkansasu. V čase jeho prvej inaugurácie o štyri roky neskôr už mala Biely dom jednoznačne vo svojom hľadáčku. Bola to súčasť ich dohody – porozumenia s Billom Clintonom. On dostane svoju príležitosť. Ona sa zmieri s jeho prechmatmi. Potom príde jej šanca. A on urobí všetko pre to, aby jej pomohol. Clintonovi asistenti mi priznali, že boli v čase po Billovom nástupe do úradu – keď bola pani Clintonová značnou časťou verejnosti vnímaná ako ukričaná, polarizujúca radikálka – ohromení tým, akou aktívnou súčasťou fungovania administratívy bolo toto porozumenie.

„Hillaryland vždy predstavoval značnú silu,“ spomína v rozsiahlom rozhovore pre túto knihu jeden z vyššie postavených Clintonových poradcov. V priebehu fungovania administratívy pracoval v blízkosti Oválnej pracovne a – podobne

ako prakticky všetci ostatní, ktorí živia nádej na ďalšiu kariéru v Demokratickej strane – je ochotný hovoriť jedine pod zárukou anonymity. „Keď ste niečo zbabrali a prišiel na to [Bill] Clinton, povýšili vás. Ak ste niečo zbabrali a prišla na to Hillary, zarezali vás a vykopli na cestu bez lístka domov. Bolo to brutálne.“

V týchto prvých dňoch kritici Clintonovcov požadovali zverejnenie záznamov Hillary Clintonovej z obdobia, keď pôsobila ako partner advokátskej kancelárie Rose Law Firm v meste Little Rock v Arkansase, a to v rámci vyšetrovania teraz už takmer zabudnutej aféry známej pod označením Whitewater. Hillary so zverejnením dokumentov a plnením požiadaviek zvláštneho prokurátora v onom prípade váhala.

Jeden z asistentov oslovil vtedy ani nie tridsaťročnú Lisu Caputovú, tlačovú tajomníčku prvej dámy. „Prečo, dočerta, prostě nevystúpi a všetko nezverejní? Prezident s tou záležitosťou nie je nijako spojený. Nemôže mu to ublížiť.“

„To nemôžeme,“ odvetila Caputová. „Hillary má svoje vlastné ambície.“

„Čo tým myslíte?“ spýtal sa asistent. „Čo je lepšie, ako byť prvou dámou?“

„No, v roku 2004 prídu ďalšie voľby. A potom v roku 2008.“

Vždy bolo známe, že Clintonová mala politické ambície, ale nikdy predtým žiaden z poradcov s takou istotou nepotvrdil, že si sama predstavovala stať sa prezidentkou, najmä keď sa jej muž v úrade ešte len usídľoval. Hillary Clintonová chcela mať vlastný kľúč od Bieleho domu a, ako s odkazom na známy film Vy-kúpenie z väznice Shawshank povedal jeden bývalý poradca v exkluzívnom rozhovore pre túto knihu, „bola ochotná predať sa cez všetku [jeho] špinu“, aby ten kľúč získala.

Hillary bola vždy tá, „kto plánuje stratégiu svojej hry značne dopredu. Túto hru začala hrať na konci druhého funkčného obdobia a ja sa domnievam, že si myslela, že ju Senát priamo povedie k získaniu prezidentského úradu v roku 2008,“ povedal mi jeden z ďalších odborníkov na Clintonovcov, opäť len so zárukou anonymity.

Ako sa druhé funkčné obdobie jej manžela blížilo ku koncu, otázkou bolo – kde začať? Hillary sa narodila v Illinois, univerzitu vyštudovala v Massachusetts, právo v Connecticute, krátko pôsobila v Kalifornii a vo Washingtone, D.C., a potom sa presťahovala do Arkansasu za svojim budúcim manželom Billom Clintonom.

Teraz bola späť vo Washingtone, D.C. – v hlavnom meste USA – a bývala v Bielom dome. Cestou Hillary nabrala priateľov a získala sieť kontaktov naprieč celou krajinou, dokonca aj zreteľný južanský prízvuk, ktorý sa z jej reči záhadne vytratil krátko po tom, ako v roku 1993 dorazila do Washingtonu. Inými slovami, nemala nikde príliš pevné korene, čo v jej podaní znamenalo, že môže reprezentovať občanov ako ich zástupca zvolený za... prakticky akékoľvek miesto v krajine.

Keď Hillary a Harold Ickes prvýkrát plánovali stratégiu pre jej kandidatúru do Senátu, obaja prinajmenšom tušili, že nemôže vyhrať voľby len vďaka tomu, že je ohrdnutou manželkou. Ako napísal *New York Times Magazine*: „Počas štyroch hodín, keď sa ona a Ickes – ostrieľaný veterán politiky v štáte New York a bývalý poradca jej manžela – presúvali medzi obývačkou, jedálňou a naspäť, Hillary sondovala riziká spojené s kandidatúrou na miesto v Senáte, ktoré sa rozhodol uvoľniť Daniel Patrick Moynihan. Vážne sa chce stať jedným zo stovky senátorov? Dokáže ustáť vyostrený súboj s nepríjemným oponentom? Vydrží dorážanie zdivočených novinárov v New York City?“ Ako mala vyvrátiť úsudky, ktoré mi o pár rokov neskôr zhrnul jeden z reportérov, ktorý sa kampani venoval, teda že jej kandidatúra bola „odhalená vo svojich politických ambíciách, pretože prišla až po afére Lewinská“? Inými slovami, že zneužívala Billovo poníženie ako ospravedlnenie pre to, stať sa senátkou.

Kým Ickes s Hillary kuli pikle, vracala sa im stále dookola jedna myšlienka. Základom kampane prvej dámy do Senátu, ako prvýkrát padlo v knihe *Hillary's Choice (Hillarina voľba)*, bolo „vykúpenie“.²⁰ Vykúpenie z čoho? Vezmime si škandály: Bol tu Whitewater, investícia, v ktorej Clintonovci prišli o pekné peniaze a mohli prísť o viac, keby sa do veci nevložili ich priatelia James a Susan McDougalovci. Dokumenty týkajúce sa tejto tajomnej záležitosti a Hillarina neochota ich zverejniť viedli k vymenovaniu špeciálneho prokurátora Kena Starra. Rozsah jeho vyšetrovania rástol, kým nakoniec nezahrnul ponižujúce obvinenie jej manžela zo sexuálneho obťažovania zamestnankyne štátu Arkansas Pauly Jonesovej, ktoré zasa viedlo k odhaleniam údajného ututľovania prezidentovej aféry s Monikou Lewinskou.

Hoci prezident zostával vďaka rastúcej ekonomike politicky populárny, na osobnej úrovni značka Clintonovci utrpela a bola verejnosťou čím ďalej, tým

častejšie vnímaná v spojitosti s neetickým, nemorálnym či priamo nechutným konaním. Zvolenie do Senátu by toto všetko zmazalo. Nielenže by zachránilo značku Clintonovci, ale dalo by aj Hillary šancu stať sa vodkyňou, ako jej bolo súdené. Už by ďalej nemusela trpieť porovnávaním s Billom či zaoberať sa jeho problémami. Bol by to jej vlastný úspech a jej šanca ukázať svetu, čo dokáže. Sama. A tak Hillary urobila, čo robievala vždy: pustila sa do práce.

Jedným spôsobom, ako predísť kritike svojej kandidatúry, bolo hrať neochotnú kandidátku, kým to len šlo. Podobný prístup zrejme využije v prezidentskej kampani v roku 2016. Podľa jedného z príbehov, ktoré sa vynorili, to bol afroamerický kongresman z New Yorku Charlie Rangel, kto v roku 1998 po prvý raz žartom navrhol, že by sa Hillary mohla uchádzať o miesto v Senáte. Podľa správ onen návrh Hillary prešla so smiechom. Ako som sa však dozvedel ja, v onej historke je viac pravdy, než sa na prvý pohľad zdá. V skutočnosti sa Hillary o kandidatúru zaujímal už odvtedy, čo sa do počula o Moynihanovom odchode z politiky. Dlhو pred oným náhodným stretnutím s Rangelom toho roku trávila viac času, ako bolo nevyhnutné, v kampani pred „midterm“ voľbami v štáte New York. Vtedy v roku 1998 sa tak stretla s hlavnými miestnymi straníckymi osobnosťami a sponzormi.

Jeden z hlavných členov Clintonovej administratívy sa s prvou dámou stretol počas pobytu v Camp Davide a neskôr mi ono stretnutie opísal. Ako spomínal, prvá dáma, vtedy sa stále pred newyorskou tlačou hrajúca na Hamleta, na chvíľu vystúpila z roly.

„Čo si o tom myslíte vy? Mala by som kandidovať do Senátu?“

„Nie,“ odpovedal jej. „Myslím, že by vám viac sedela pozícia rektorky na univerzite alebo vedúcej nadácie. Bol by to pre vás lepší odrazový mostík.“

Prvá dáma sa najskôr zdala prekvapená, potom sa rýchlo odvrátila. „Bola na mňa kvôli mojej rade poriadne nahnevaná,“ povedal mi onen bývalý vysoko-postavený činiteľ, ktorý sa domnieva, že mu túto úprimnú radu Hillary dodnes neodpustila. Ako mi povedal, nechcela poznať jeho názor, ibaže by ten názor bol, že z nej bude skvelá senátorka.

Obrazu Hillary ako „zdržanlivej kandidátky“ napomáhali aj správy vypúšťané redaktormi *New York Times*, ktoré nešetrili poukazmi na miestnych členov Demokratickej strany, ktorí ju vraj doslova „prosili na kolenách, aby

kandidovala“.²¹ To bolo, samozrejme, trochu prehnané. Demokrati v štáte New York už mali vhodnú kandidátku na uvoľnené miesto vybranú a bola to politička, ktorá na svoju príležitosť dlho čakala – reprezentantka za Westchester County Nita Loweyová.

Pre Hillarinu kandidatúru nebolo medzi skutočnými hráčmi newyorskej politiky priveľa nadšenia, obzvlášť na strane senátorov Chucka Schumera a Daniela Patricka Moynihana, ktorého mala Hillary nahradiť. Moynihan bol intelektuálnou autoritou v Senáte Spojených štátov, kde v minulosti slúžil pod Kennedym, Johnsonom a Nixonom, a bol široko rešpektovaný zástupcami oboch politických strán. Tento sarkastický okuliarnatý zákonodarca sa od začiatku nezdal byť myšlienkou, že by ho Hillary mohla v Senáte nahradiť, príliš nadšený. „Clintonovcov nemal práve v láske,“ povedal mi jeden z reportérov, ktorí o vtedajšej kampani podávali správy.

Hoci sa odvtedy aspoň čiastočne udobrili, Schumer od začiatku Hillarinej politickej kariéry oponoval, najmä keď sa uchádzala o kreslo v Senáte za New York v roku 2000. Ako v podstate všetci politiky znalí, bol aj Schumer spočiatku zaskočený trúfalosťou prvej dámy z Arkansasu, ktorá navyše pochádzala z Illinois, domnievať sa, že má nárok na kreslo, na ktorom predtým sedávala taká ťažká váha ako odstupujúci demokrat Moynihan. A ešte k tomu v Schumerovom vlastnom štáte. Kde nikdy ani nepobývala.

„Schumer má veľké ambície,“ povedal mi jeden z jeho kolegov v Senáte, a to sa ešte držal späť. „Som si istý, že žiť v tieni Hillary Clintonovej preňho nebola práve príjemná skúsenosť.“

Michael Medved si spomína na spoločnú večeru vtedajších senátorov, kde si všimol interakcie medzi Schumerom a Clintonovou. „Poviem vám len, že sa veľa očí prevracalo dohora,“ povedal mi a myslel tým na oboch stranách.

S odchodom Moynihana do penzie sa mal Schumer stať starším senátorom za New York. Toto postavenie stále niečo znamenalo, prinajmenšom v nadpozemských zákutiach amerického Senátu. Keby sa však Schumerovou „mladšou“ kolegyňou stala Hillary Clintonová, jeho autoritu by to značne podlomilo. Úplne by ho zatienila a prekonala. Clintonová bola koniec koncov celebrita, ktorá nepotrebovala Schumerovu pomoc k tomu, aby zažiarila. Nepotrebovala by jeho vedenie, aby našla svoje

miesto v Senáte. Vyfúkla by mu flek pred kamerami bez toho, aby sa vôbec musela snažiť, stačilo by jej iba vystrčiť hlavu. Schumer by v najlepšom prípade skončil ako zások. Chuck Schumer, muž odhodlaný dosiahnuť veľké veci, toto niesol ťažko. Tak ako mnohí iní demokrati sa pýtal, či jej skutočne celá krajina dlhuje miesto v Senáte, ešte k tomu za štát, kde nikdy ani nežila, len preto, že si jej manžel v Oválnej pracovni vyhodil z kopýtka.

Obvinenia z prospechárstva bola Hillary rozhodnutá prekonať pomocou prostej vytrvalosti a neodbytnosti, ktoré patria medzi dlho podceňované charakteristické znaky Clintonovcov. New York bol príliš perfektnou príležitosťou, než aby ju Hillary nechala tak.

Jej neskorší oponent vo voľbách, kongresman za republikánov Rick Lazio, výhody štátu New York pre Hillary Clintonovú dobre zhrnul v rozsiahlom interview pre túto knihu: „Pevne demokraticky ukotvený štát, vplyvné odborové organizácie, veľké mestá s mechanizovanou politikou, kde sa ľahko dajú zmobilizovať hlasy, a zrejme aj najväčšia mediálna scéna na svete. Pokúsiť sa o New York dávalo dobrý zmysel,“ dodal Lazio, „hoci k nemu nemala predtým vôbec žiaden vzťah. Nikdy tam nežila, nikdy tam nepracovala a nikdy tam ani neplatila dane. New York je však veľmi zhovievavé miesto. Myslím, že Hillary a jej tím dobre vedeli, že túto prekážku nakoniec prekonajú, aj keď to spočiatku bude vzbudzovať odpor.“

Vysoko ambicióznou Hillary New York priťahoval ešte z jedného ďalšieho, dôležitejšieho dôvodu. Za predpokladu, že by voľby vyhrala, získala by kontakty na pravdepodobne najbohatšiu a najvplyvnejšiu základňu Demokratickej strany v krajine (možno s výnimkou Kalifornie). To znamená, že aby vyhrala, potrebovala od bohatých Newyorčanov získať peniaze na kampaň. Títo bohatí a vplyvní Newyorčania by potom predstavovali ideálnu finančnú základňu pre neskoršiu prezidentskú kampaň. Posledný dôvod pre kandidatúru a jej tajná hnacia sila bola z väčšej časti mystického charakteru. Harold Ickes bol mladším z radu Haroldov Ickesov. Jeho otec, Harold Ickes starší, slúžil v kabinete Franklina Delana Roosevelta a, čo bolo dôležitejšie, ako poradca Hillarinho idolu – Eleanor Rooseveltovej. Bol to práve Ickes starší, kto pani Rooseveltovú vyzýval, aby sa uchádzala o kreslo v Senáte za New York, čo ona vtedy odmietla. Ako si všimli aj iní životopisci,

Hillary si nemohla pomôcť nevidieť medzi sebou a Eleanor podobnosti. V tomto prípade by sa jej podarilo dosiahnuť to, čo bolo určené už Eleanor. Porovnanie Hillary s Eleanor hralo v myslení prvej dámy takú veľkú rolu, že, ako mi povedali niektorí z jej asistentov, keď bolo treba Hillary prinútiť niečo urobiť, poukazovalo sa na Eleanorin príklad. Clintonová napríklad raz napísala stĺpik nazvaný „Taking It Over“, čím, ako sama vysvetlila, „pokračovala v stopách Eleanor Rooseveltovej“.²²

Vďaka spojeniu s Eleanor sa zdalo, že jej kandidátúra do Senátu bola priam súdená. Nie všetkým ochrancom odkazu Rooseveltovcov to bolo po chuti. Po tom, ako Hillary navštívila dom Eleanorinho detstva vo Val-Kille v Hyde Parku v štáte New York a v tlači sa objavila ďalšia várka porovnávania Hillary s Eleanor, jeden z veteránov Demokratickej strany sa už neudržal. „Jej snahy priživovať sa na odkaze Eleanor Rooseveltovej sú obscénne,“ vyhlásil Richard Wade, ktorý v roku 1964 riadil senátnu kampaň Roberta F. Kennedyho. „Porovnávať tie dve by bolo ako porovnávať čistokrvného pretekárskeho koňa s obyčajným oslom.“²³

Krutou iróniou je tu možno fakt, že Billova aféra s Monikou Lewinskou bola zrejme to najlepšie, čo sa kedy mohlo Hillary v politike prihodiť. Než sa dostalo na verejnosť hýrenie jej manžela s dvadsaťdvaročnou stážistkou sotva pár krokov od manželskej spálne Clintonovcov v Bielom dome, imidž prvej dámy bol v rastúcej miere spájaný so sústavným klamaním.

Fakt, že (slovami široko rešpektovaného nezávislého právneho poradcu Roberta W. Raya) Hillary poskytla vyšetrovateľom v kontroverznom prípade obchodu s pozemkami v Arkansase, známom pod menom Whitewater, „fakticky nepresné“ vyjadrenia, jej práve nepomáhal. William Safire, komentátor *New York Times*, v januári 1996 uverejnil článok nazvaný „Smršť lží“, v ktorom spomenul množstvo príkladov, kedy sa prvá dáma zachovala nečestne alebo bránila priechodu spravodlivosti. „Američania všetkých politických zmysľaní teraz dospievajú k smutnému pochopeniu, že naša prvá dáma, žena s nepochybným talentom, ktorá pre mnohých jej generácie predstavuje vzor, sústavne klame,“ napísal Safire.²⁴ Spisovateľ Christopher Hitchens, ktorý by sa sotva dal považovať za skalného priaznivca pravice, neskôr svoju knihu o Clintonovcoch nazval *No One Left to Lie To – Klamali všetkým*.

Tento obrázok sa po afére s Monikou začal vytrácať. Prvej dáme sa dostalo súcitných pohľadov od reportérov, ktorí predtým spochybňovali každé jej slovo, a priateľského prijatia od ľudí, ktorí ju predtým nemohli vystáť. Všetko, čo Hillary hovorila, malo zrazu opäť silu, pretože to hovorila práve ona. Len preto, že sa nenechala zraziť na kolená. A to sa jej páčilo. Zbierka listín Hillarinej blízkej priateľky Diane Blairovej, ktorá zomrela v roku 2000, odhalila, že si prvá dáma svoju situáciu takmer vychutnávala. „[Hillary] znela optimisticky, takmer radostne,“ napísala Blairová. „Povedala mi, ako bola s Billom a Chelsea v kostole, v čínskej reštaurácii, ako zašli na Shakespeara a ako ju všade zdravili s potleskom a povzbudzovaním. Povedala, že toto nepriateľov ich rodiny privádza k šialenstvu, že sa nevzdávajú a že sa nezdá, že by trpeli.“²⁵

Zároveň však Hillary žmýkala maximum zo svojej úlohy obete. Na stretnutí s asi šiestimi stovkami Newyorčanov na Buffalo State College, ešte v čase pred ohlásením svojej kandidatúry do Senátu, odpovedala asi hodinu na otázky kladené hlavne jej fanúšičkami z radov žien. Nedokázala odolať troche typicky clintonovského vtierania sa, keď v jednej chvíli začala vetu slovami: „Viete, už od chvíle, keď som bola v Buffale prvýkrát ako malá...“²⁶

S mikrofónom v ruke sa pustila do diskusie nad širokou škálou politických otázok. V jednom bode sa trochu nešikovne dotkla témy rozvodu. „Viem, že sa objavujú problémy,“ vyhlásila. „Veď viete, manželstvo je zložité. Je to drina, ja by som vám o tom mohla rozprávať.“ Usmiala sa a publikum ju odmenilo výkrikmi solidarity. Keď sa ľudia utíšili, dodala vážne: „Len čo máte deti..., nesiete osobitnú zodpovednosť.“ Publikum reagovalo slzami a búrlivým potleskom pre ženu, ktorej bolo ukrivdené. Pre túto zradenú matku, ktorá sa húževnato snaží zachrániť svoju rodinu a udržať ju pohromade. Avšak napriek mnohým starostlivo plánovaným náznakom na verejnosti a v súkromí, že uvažuje o rozchode, Hillary na rozvod nikdy skutočne nepomýšľala. Po celý čas, keď aféra Lewinská zúrila, mala Hillary na pamäti skôr svoju kariéru, ako stav svojho manželstva.

Počas neskorého leta 1998, keď sa pripravoval v živom vystúpení pred národom priznať svoj nemanželský vzťah s Monikou Lewinskou, nebol Bill Clinton očividne vo svojom živle. Podľa toho, ako mi scénu opisovali očití svedkovia, bol prezident poblednutý, jeho prejav bol nezvyčajne pomalý a celkovo vyzeral

takmer akoby dezorientovaný. Pred kameru „ho museli doslova dovliecť“ jeho priatelia z Arkansasu a hollywoodski producenti Harry a Linda Bloodworth-Thomasonovci, spomína jeden z priamych svedkov. Vo chvíli Billovho absolútneho poníženia chýbala jeho manželka, dcéra a dokonca aj jeho tlačový tajomník Mike McCurry, ktorý bol podľa reportéra, ktorý s ním hovoril, správaním svojho šéfa natoľko zhnusený, že sa naňho nemohol takmer ani pozrieť. McCurry mi e-mailom napísal, že bol pri onej udalosti prítomný, ale priznáva, že bol na prezidenta „nahnevaný“. „Nehral som veľkú rolu v rozhodovaní o tom, čo všetko mal oznámiť, pretože to nebolo mojou úlohou,“ napísal McCurry, hoci podobné vyjadrenie od prezidentovho tlačového šéfa znie trochu bizarne. „Nejaká moja časť hovorila: ‚Toto musíš zvládnuť sám, chlape, pretože sa to týka teba samého, nie Bieleho domu, prezidentského úradu alebo našej vlasti.‘“

Thomasonovci viedli prezidenta za ruky a podopierali ho podobne, ako by asi tréner na rovnakom mieste podopieral zraneného profesionálneho boxera. „To zvládneš,“ upokojovali viditeľne bledého a zamŕknutého Billa Clintona. „Zvládneš to.“

A tak Bill Clinton nakoniec urobil, čo nikdy predtým vo svojom živote urobiť nemusel – priznať, že opakovane klamal a bol chytený pri čine. Mesiace predtým prezident z rozpútania aféry Lewinská obviňoval všetkých a všetko okolo seba. Republikáni sa proti nemu spriahli. Zomrela mu matka. Zomrel Vince Foster. Jicchak Rabin podľahol výstrelom atentátnika. Newt Gingrich a republikánska „Zmluva s Amerikou“ ho hanobili. Čelil „malicherným“ vyšetrovaniu svojho aj Hillarinho konania. Rovnako ako zamestnanci kancelárie sa snažil celú vec hodiť na Lewinskú ako na nezastaviteľnú sexuálnu predátorku, ktorá zdráhavého prezidenta zvedla k lacnému romániku. Clinton sám seba ľutoval a bol naňho tristný pohľad. „Som zlomený,“ povedal známym. „Úplne zlomený.“

Po Billovej spovedi pred kamerami odišla prvá rodina na ostrov Martha's Vineyard na rodinnú dovolenku, kde sa čakalo veľmi verejné mrskanie prezidenta zo strany rozzúrenej manželky a dcéry. Televízne kamery ukazovali prezidenta, ako sa prechádza osamote, sprevádzaný len svojím psom Buddym, zatiaľ čo sa mu Hillary a Chelsea očividne vyhýbali. Spolupracovníci Clintonovcov sa nechali počuť, že pani Clintonová aj jej rodina robia, čo je v ich silách, aby začali proces „uzdravenia“ po prezidentovom priznaní. Kto čítal medzi riadkami, tomu boli

zrejme zamýšľané náznaky, že ak to dokáže prezidentova rodina, mal by to zvládnuť aj zvyšok krajiny.²⁷ „Ide sa ďalej“ bolo najčastejšie počuť z tábora feministiek, ktoré prešli prakticky bez povšimnutia fakt, že prezident zviedol ženu, ktorá ešte len prednedávnom dosiahla plnoletosť. Radšej tleskali svojej ikone Hillary Clintonovej za to, ako stojí pri svojom mužovi.²⁸

V tom čase sa v tlači točili stovky správ o možnej budúcnosti manželstva Clintonovcov, z ktorých mnohé zrejme pochádzali zo zdrojov blízkych prvému páru. Bill vraj musel spávať na gauči. Nikto z rodiny sa s ním nerozprával. Bill sa celé hodiny zhováral so svojím psom, ako by to bol človek. Vo svojom prejave k správe o stave únie z roku 1999 vzdal prezident hold svojej manželke a jej chvályhodným činnosťam. Keď vzhliadol a pozrel sa na ňu, ako sedí na balkóne pre hostí v zasadacej sieni Snemovne, ústami Hillary naznačil slová „milujem ťa“. Ona nijako nezareagovala.

Takto teda vyzeral oficiálny príbeh. Hanba, odpustenie a konečne vykúpenie. Takto sa na vec mala celá krajina pozeráť. Avšak iní v okruhu Clintonovcov sa na vec pozerajú o poznanie cynickejšie. Veľká časť z celej drámy bola určená predovšetkým pre verejnosť. Za zatvorenými dverami sa naozaj dialo niečo iné.

„Oni chápu, že politika je predovšetkým o rozprávaní,“ povedal mi jeden významný spolupracovník Clintonovcov. Bill svoje verejné kameňovanie sám zorganizoval. Slovom spolupracovníka, Clinton bol v onom príbehu „hlavným scenáristom“. Pri spomienke na scénu, keď je Clinton osamote so svojím psom, sa poradca smial. „Musel ísť doslova spať k psovi do budy,“ usmieval sa nad jeho majstrovstvom. „Nemyslíte si, že to bolo spontánne!“ Jeden z Hillariných priateľov mi povedal, že jediným uveriteľným prvkom Billovej prehliadky hanby bol práve ten pes. „Jediný skutočne emotívny vzťah v živote mal Bill so svojím psom Buddym,“ povedal mi s vážnou tvárou.

Aj keď zostať s Billom pre ňu bolo jasne výhodné, Hillary by tak urobila aj bez toho, a to z iného, dôležitejšieho dôvodu. Z toho istého dôvodu, pre ktorý sa pred viac ako štvrtstoročím vzdala sľubnej kariéry právničky v New Yorku alebo Chicagu výmenou za drinu v zapadnutom Little Rocku, kde so srdnato falošným južanským akcentom obchádzala zapadnuté mestečká a verbovala podporu medzi vidiečanmi. Stále totiž, ako vtedy v Arkansase, svojho manžela hlboko milovala. Hillary cítila rovnaké vzrušenie ako vtedy, keď ho ako študentka práva

na Yalovej univerzite prvýkrát uvidela, fúzatého neupraveného mladíka, ktorý sa chvatal tým, že melóny z Arkansasu „sú najväčšie... na svete“.

„Kto to je?“ spýtala sa kamarátky.

„Bill Clinton. Je z Arkansasu a stále o ňom rozpráva,“ odvetila jej kamarátka.²⁹

„Je to fakt zložitý človek, viete, obzvlášť keď ste žena, ktorá je ním úplne pohľená,“ povedal Michael Medved, konzervatívny moderátor rozhlasovej relácie, ktorý bol v tom čase hrdý liberál a Hillarin kamarát na práve. Bol jeden z tých, ktorí ju odrádzali od toho, niečo si s Billom začínať, pretože ho vnímali ako síce geniálneho, ale nadutého lotra. „Buchla sa doňho tak ako nikto nikdy predtým v dejinách,“ povzdychol si Medved. „Nič ste pred ňou proti nemu nesmeli povedať. Bill je bez diskusie láskou jej života. Cesty lásky sú nevyspytateľné.“

Roky Billových aférok pani Clintonovú z nekritickej zamilovanosti vyliečili, ona však nikdy nebola práve romantický typ. Diane Blairová bola Hillarinou najlepšou priateľkou už od sedemdesiatych rokov. (Pani Blairová zomrela v roku 2000 na rakovinu pľúc vo veku šesťdesiatjeden rokov.) Blairovej priateľka mi prezrávala udalosť, ktorá sa odohrala v deväťdesiatych rokoch. Hillary Clintonová bola vtedy takmer posadnutá knihou *Madisonské mosty*. Tento román od Roberta Jamesa Wallera sa stal celoštátnym bestsellerom a neskôr bol sfilmovaný s Meryl Streepovou v hlavnej úlohe. Záujem prvej dámy o túto knihu bol nezvyčajný, ale ona Blairovú pobádala, aby si ju prečítala. Blairová nakoniec súhlasila, že si ju prečíta, keď v Bielom dome zostala cez noc. Podľa rozprávania onej priateľky, Hillary o druhej alebo tretej hodine ráno vrazila do spálne Blairovej a pýtala sa:

„Už si to dočítala?“

„Áno,“ odvetila Blairová.

„No a čo si o tom myslíš?“

Blairová nechcela prvú dámu sklamať, ale popravde odpovedala, že si nemyslí, že je kniha nejako obzvlášť dobre napísaná.

Keď to Hillary počula, spokojne sa zazubila. „Vedela som, že je to sračka,“ povedala.

Hoci si Billových nedostatkov ako manžela bola dlho vedomá, zdalo sa, že sa s nimi určitým spôsobom vyrovnala pomocou uplatňovania úmyselnej nevedomosti. „Clintonovci najskôr skrývajú mnohé rany, ktoré si spôsobili, my sme však zistili,

že ich manželstvo rozhodne nie je bez lásky,“ spomína životopisec Clintonovcov Taylor Branch na rozhovor s dlhoročným spolupracovníkom Clintonovcov Strobom Talbotom. „Ich osobné partnerstvo je stále vrele a čerstvé, nikdy chladné, a je v ňom iskra, ktorá sa odniekiaľ brať musí, keď už nejde o libido. Strobovi aj mne to prišlo ako veľká záhada.“³⁰

Čo malo Hillarine feministické stúpenkyne šokovať (ale nešokovalo), bolo to, že Hillary zdieľala manželovu tendenciu zvaľovať vinu na ostatných a hľadať dôvody jeho sexuálnych indiskrétností u iných. Po prepuknutí aféry Lewinská si Blairová zaznamenala slová prvej dámy: „Od chvíle, keď sa chopil úradu, sme prechádzali osobnými tragédiami ([smrť] Vinca [Fostera], môjho otca, jeho matky) a okamžite sa na nás vrhla všetka špina, začali o nás vymýšľať odporné lži a doházať na nás.“³¹ Prvá dáma tiež Blairovej naznačovala, že úlohu hralo aj Billovo nešťastné detstvo, keď vyrastal bez otca. Vytrvalo si robila „zoznam nepriateľov“ svojho muža, tých, ktorí po ňom išli.

Hillary sa skrátka vždy snažila svojho manžela chrániť a mať jeho život pod kontrolou, či už sa mu to páčilo, alebo nie. Jeden z vyššie postavených poradcov Clintonovcov mi ponúkol vhodnú metaforu pre ich vzťah. Počas ich rokov v Bielom dome, keď Bill vystupoval na verejnosti, Hillary často odišla skôr a čakala naňho v limuzíne. Po niekoľkých minútach prvá dáma za prezidentom niekoho poslala, aby mu pripomenul, že je čas ísť. Prezident v reakcii na to často zostal tak o štvrthodinku dlhšie. Poradca tým chcel povedať nasledovné. Ona ho vždy chcela kontrolovať a on ju nechcel nechať, čo ju viedlo len k tomu, že ho chcela o to viac. „To je v podstate jadro celého ich vzťahu,“ povedal mi. „Ona je vždy tá, kto sedí v aute a čaká, až za ňou on dôjde. On však príde vtedy, keď sám usúdi, že je čas.“ Spôsob, akým Bill s Hillary nakladá, je slovami onoho poradcu „zvrátený, ale úžasný“. Podľa mnohých zdrojov z radov poradcov a Clintonových blízkych sa situácia po afére Monika trochu zmenila. Hillary už nebola tou, ktorá stále usilovala o Billovu lásku a pozornosť. Teraz ju aj on potreboval tak ako nikdy predtým. Len ona sama teraz mala v rukách osud celého jeho prezidentstva. Hoci bola rozhodnutá zachrániť jeho politickú kariéru (a svoju vlastnú s ňou), Hillary konečne prezrela a pochopila, akým hulvátom jej muž v skutočnosti je. Škandál Hillary oslobodil a umožnil jej nasledovať vlastnú kariéru a vlastnú

politickú budúcnosť. Bill jej teraz bude už navždy zviazaný. Gail Sheehyová, autorka solidárne vyznievajúceho životopisu pani Clintonovej, raz vyhlásila, že rozhodnutie zostať s Billom bolo „jednoduché“. Aj keď možno neúmyselne evokovala obchodné partnerstvo, Sheehyová s odkazom na zdroj poznamenala, že „Hillary veľa investovala do manželstva a do Billovej kariéry“.³² To neznamená, že by Hillary nebola kvôli Monike „oprávnená nahnevaná“, ako poznamenal jeden z poradcov Clintonovcov. Nebola však našťvaná z dôvodov, ktoré človek očakáva. „Nešlo o to, že mal s niekým pomer. Problém bol v tom, že sa pri tom nechcel chytiť, a tým ju do toho namočil. Preto musela na verejnosti vyzeráť našťvaná, aby si zachránila povesť.“ V tom teda spočíval Billov (takmer) neodpustiteľný hriech.

Jeden zo zdrojov blízkych Billovi Clintonovi vyhlásil, že bývalý prezident zaň bude „platiť po celý zvyšok života“. Hillary v klasickej úlohe „ohrdnutej manželky“ podľa zdroja zostáva „neustále trochu nahnevaná“. Či už to bolo povedané explicitne, alebo išlo o nevyslovenú dohodu, prvý pár mal teraz nový modus operandi, nové pravidlá hry vo svojom partnerstve. Blízky priateľ Clintonovcov životopiscovi Jerryemu Oppenheimerovi povedal o jej postojoch, keď svoje politické plány do budúcnosti oznamovala manželovi: „Som na rade, prišla moja chvíľa, aby som zažiarila. Ty ma budeš podporovať, inak uvidíš. A mimochodom, choď do hajzla.“³³ (Psychologický účinok, ktorý to malo na ich dcéru, ktorá ich oboch zbožňovala, sa možno tiež ukáže ako trvalý s významnými vplyvmi.) Zastávka v Buffale, kde Hillary básnila o ťažkostiach v manželstve, prebehla pred štartom tzv. „načúvacieho turné“ po štáte, čo bol šikovný plán, ako Newyorčanom, obzvlášť potom často opomínaným občanom horných oblastí štátu, dokázať, že má v úmysle počúvať ich názory a že by bola ich dobrou zástupkyňou vo Washingtone.

Republikáni sa jej kandidatúre snažili zabrániť zavedením štátnej legislatívy proti tzv. „carpetbaggingu“,³⁴ prospechárstvu. Zákon, ktorý predložila členka štátneho zhromaždenia za republikánov Nancy Calhounová, by vyžadoval, aby Hillary v štáte žila najmenej päť rokov, než by mala možnosť zaň kandidovať. „Myslela som si, že carpetbagging vyšiel z módy v šesťdesiatych rokoch 19. storočia,“ povedala Calhounová v rozhovore pre *New York Post*. „V oboch stranách sú k dispozícii schopní kandidáti, takže zaiste, budúci senátor by určite mal pochádzať zo štátu New York.“³⁵

„Slovo ‚carpetbagger‘ sa objavilo aj v prejavoch pána Giulianiho v čase, keď on i Clintonová cestovali naprieč štátom a sondovali možnosť uchádzať sa o rovnaké kreslo v Senáte Spojených štátov,“ všimol si denník *New York Times*.³⁶

Tieto noviny aj iní demokrati robili, čo mohli, aby Hillary Clintonovú prezentovali ako zmrŕvyvchvstanie Roberta F. Kennedyho a stáby politickú celebritu ako známku záujmu o New York.

Aj napriek sympatiám, ktoré Clintonová zbierala, sa pre ňu Kennedyho príklad ukázal ako príhodný. Len nie spôsobom, ktorý očakávala. Ako poznamenali *New York Times* v článku z roku 2000: „U Kennedyho v roku 1964 aj u Clintonovej teraz je nálepka ‚carpetbagger‘ v skutočnosti skratkou pre všeobecné odsúdenie vyjadrované v podivuhodne zhodných rysoch: obaja sú v očiach kritikov ambiciózni, oportunistickí, neľútostní (ako pán Kennedy) a nedôveryhodní (ako pani Clintonová).“³⁷

Robert Kennedy mladší toho roku pred reportérmi hľbal o „intenzite emócií, ktoré sprevádzali kandidatúru môjho otca, a takmer neveriteľnej intenzite emócií, ktorá smeruje voči pani Clintonovej. Ide o ľudí, ktorí by Hillary Clintonovú mali mať radi, ale nemajú a nedokážu skutočne vysvetliť prečo, skratka voči nej cítia bytostný odpor – spomínam si, že presne tej istej veci čelil aj môj otec.“³⁸ Hillary prvýkrát v živote musela viesť kampaň sama za seba. Problém bol, že v tom nebola príliš dobrá, najmä v porovnaní s Billom.

„Videl som jeho aj ju, ako sa pohybujú po miestnosti. Chýba jej šmrnc,“ povedal mi v rozhovore zaslúžilý konzultant kampaní Demokratickej strany Bob Shrum. „Nepriťahuje vás pohľadom tak, ako to dokáže on.“

V rovnakom zmysle sa vyjadril aj jeden bývalý poradca Clintonovcov. Hillary porovnal s Alom Gorom, politickým ťahúňom, ktorý je na verejnosti často upätý a neohrabaný. Clinton raz jeho štýl vedenia politickej kampane prirovnal k Mussolinimu. „Gore Clintona nenávidel, pretože Clinton bol všetkým, čím Gore nedokázal byť,“ povedal mi poradca. Počas pohrebu Boba Squiera, funkcionára Demokratickej strany a Gorovho blízkeho priateľa, viceprezident so závisťou a popudnením v očiach sledoval, ako Clinton, ktorý Squiera zďaleka nepoznal tak dobre, dokázal predniesť dojemný prejav spôsobom, o ktorom Gore vedel, že by bol nad jeho sily.

„S Hillary je to rovnaké,“ dodal poradca. „Ona vie, že je na tom lepšie čo sa týka intelektuálnych stránok, aj keď možno nie o toľko, ale on to na rozdiel od nej vie predať.“

Bývalý tlačový poradca prezidenta si podobne všimol kontrast medzi obratným Billom a viac programovou Hillary. „Neustále improvizoval v prejavoch, až do poslednej chvíle pred aj počas nich, uprostred vety,“ spomínal pri našom rozhovore. „Nie je nad to, pozorovať, ako prednáša prejav, a sledovať nového autora rečí, ktorý ten prejav napísal, ako zmätene listuje stránkami a hľadá, kde Clinton vlastne je a o čom to, dočerta, hovorí. Ona svoje reči napíše vopred, potom sa ich v podstate naučí naspamäť a pri prejave vôbec neimprovizuje, podobne ako Bush alebo Obama, úprimne povedané.“

Už od počiatku narážala vo svojej kampani na prekážky. Po prvé, bola tu tá vec so zakúpením domu. Ako to vtedy okomentoval jeden novinár, New York má „tak laxne formulovanú ‚povinnosť trvalého pobytu‘, že ide skôr o odporúčenie“. ³⁹ Pre prvú rodinu tak bolo relatívne ľahké nájsť vhodné bývanie, ktoré by Clintonovej umožnilo splniť podmienku pobytu stanovenú zákonmi štátu. Vybrali si mestečko Chappaqua severne od New York City, v okrese Westchester, ktoré má niečo pod desaťtisíc obyvateľov. Hodnota ich domu sa v roku 1999 pohybovala okolo 1,7 milióna dolárov. Problém bol v tom, že Clintonovci boli na mizine – dlhovali celé imanie za súdne výdavky v oných mnohých vyšetrovaniach, kde bolo predmetom ich osobné konanie. Terry McAuliffe, dlhoročný priateľ rodiny, preslávený spornými obchodnými a právnymi stykmi, sa ponúkol, že im veľkú časť potrebných peňazí, asi 1,3 milióna dolárov, požičia. Takáto pôžička nutne vyvolávala otázky, či Clintonovci neobchádzajú zákony o kampani a daroch, a zbytočne tak pripomenula to, čo úvodník *New York Times* raz nazval „etickou nedbanlivosťou Bieleho domu pod vládou Clintonovcov“. ⁴⁰ Clintonovci nakoniec radšej využili tradičnú hypotéku.

Prvýkrát za celé desaťročia Clintonovci nebývali v štátom poskytnutých domoch, avšak ich osobný vkus sa počas tej doby príliš nevyvinul. Bývalý tlačový poradca v Bielom dome spomína na prehliadky domov ako na kombináciu humoru a hororu:

„Prezerali sme si rôzne domy, lenže všetky tie, ktoré sa im páčili, boli plné huňatých kobercov a zlatých stien.“ Všetko, v čom Bill s Hillary nachádzali

zalúbenie, ako by vypadlo zo sedemdesiatych rokov, teda z obdobia, keď boli obaja naposledy obyčajnými radovými občanmi. „Vyzeralo to strašne a ja si len pamätám, ako som bol so skupinkou novinárov a hovoril si: ‚Panebože, len nehovorte nahlas, ako veľmi sa vám ten dom páči!‘“, dodal tlačový poradca. „Myslím, že to vypovedá o mnohom. Viete si predstaviť žiť v takej bubline počas takej doby a potom ju náhle opustiť?“

Ďalšie problémy nastali, keď sa prvá dáma rýchlo rozkmotrila so židovskými voličmi po tom, ako si s úsmevom na perách pri stole vypočula protiizraelskú tirádu od Suhy Arafatovej, manželky Jásira Arafata. V závere akcie potom Arafatovú pobozkala na tvár. Tiež trochu neobratne vyhlásila, že „vždy bola fanúšičkou Yankees“, čo dievčaťu z Chicaga, ktoré ako malé fandilo Cubs, nikto neveril.

Bill Clinton samozrejme Hillary podporoval s chuťou a elánom. Sčasti to tak bolo, pretože si ju vždy predstavoval v nejakej verejnej funkcii, sčasti preto, že mu to pomáhalo uľaviť si od pocitu viny kvôli svojej afére. Alebo možno nemal vôbec na výber. V deň, keď Hillary oznamovala svoju kampaň do Senátu, Bill Clinton dokázal niečo nezvyčajné, ba priam bezprecedentné. Sedel na pódiu vyše štyridsať minút bez toho, aby predniesol jediné slovo.

Ako správny politický analytik sa prezident nemohol dočkať, až bude Hillary stáť vo voľbách proti Rudymu Giulianimu. Keď Lazio krátko nato signalizoval, že z rešpektu k Giulianimu nebude kandidovať, Clinton si ho počas stretnutia v Oválnej pracovni vzal bokom.

Podľa Laziovho rozprávania, ako mi ho podal počas nášho interview, sa prezident uchýlil k svojej odskúšanej praktike v prístupe k politickým protivníkom – lichôtkam. Clintonova schopnosť „ofenzívy šarmom“ bola dlho považovaná za strategickú výhodu značky Clintonovci.

„Viete, ktorý deň bol zatiaľ najlepším dňom Hillarinej kampane?“ spomína Lazio na Clintonovu otázku. „Ten deň, keď ste sa rozhodol nekandidovať.“

Pretože celkom zjavne pozorne sledoval prieskumy verejnej mienky, prezident dospel k záveru, že Giuliani je polarizujúca a nesympatická osobnosť. (Treba mať na pamäti, že hovoríme o Giulianim z obdobia pred 11. septembrom, ktorý bol v politickom boji drsný a mal v meste mnoho nepriateľov.) „Proti Giulianimu sa

kandiduje ľahko,“ povedal Clinton Laziovi. „Má množstvo negatívnych stránok.“ Lazio bol naproti tomu štyridsaťdvaročný, dobre vyzerajúci katolík, ktorý si vo Washingtone vybudoval reputáciu umierneného politika, ktorý vo svojom domovskom okrsku na Long Islande s prehľadom vyhrával voľby.

Lazio na ono stretnutie spomínal a pripustil: „Možno len jednoducho robil to, čo Clinton robíť vie, a bol skrátka šarmantný. Nevieť. Možno si presne toto Clintonovci naozaj mysleli. Umiernený, populárny politik s minimom negatívnych stránok, na ktoré je možné mieriť... Nemali na mňa veľmi čo vytiahnuť. Samozrejme, snažili sa ma pomocou TV spotov vykresliť ako ďalšieho Newta Gingricha a spoliehali sa, že im to ľudia zožerú. A popravde, hoci som si hovoril, že sú tie spoty dosť cynické, boli veľmi efektívne.“

A vskutku, hneď ako Giuliani odstúpil z volieb do Senátu a Lazio zaujal jeho miesto, politický tím Clintonovcov po ňom vyšiel s chuťou a bez zľutovania. „Ako prvé siahli po negatívnych spotoch a začali zostra,“ spomína Lazio. Prezident rýchlo využil svoje postavenie, aby pani Clintonovej uľahčil postup. Zdržiaval prijatie niektorých zákonov až do volieb a z fotografickej sekcie Bieleho domu urobil bezmála pobočku Hillarinej senátnej kampane.

„Šiel som do Izraela ako člen kongresovej delegácie, ktorá zahŕňala dvoch členov Snemovne, dvoch senátorov, prezidenta a Hillary. Jeden z oficiálnych obedov hostil Jásir Arafat a palestínska samospráva,“ spomínal Lazio. Hillary „v tom čase priateľsky štebotala s Arafatom a jeho ženou, [ale] oficiálny fotograf Bieleho domu vyfotil počas oficiálnej recepcie mňa, ako si potriasam rukou s Arafatom a usmievam sa pri tom. Vedenie jej kampane sa k tej fotke dostalo a použilo ju... nikto v médiách sa však nepýtal ako a prečo.“

Podľa Lazia sa médiá zachovali úplne opačne a hrali Hillary na ruku, takže bol v tlači Lazio ukazovaný ako politik, ktorý si s úsmevom potriasal rukou s teroristom a nepriateľom židovského štátu. Išlo naskrz o „úplne neľútostnú mediálnu operáciu“, dodal Lazio.

Ofenzívu za Hillary viedol riaditeľ jej tlačového odboru Howard Wolfson. Mnohí demokrati časom spochybňovali jeho lojalitu prezidentovi, strane a jej princípom (Wolfson neskôr pôsobil ako hlavný tlačový hovorca republikána a neskôr nezávislého starostu New York City Michaela Bloombergu), ale nikto

ani z ľavice, ani z pravice nikdy nespochybňoval Wolfsonovu oddanosť Hillary Clintonovej. Wolfson ako prudký, neurotický workoholik s prostorekými ústami bol pre onen typ rýchlo reagujúcej politickej kampane Clintonovej dokonalým poľným veliteľom. Neľútostní pracovníci, ktorých najal, zisťovali informácie o oponentoch, odrážali kritiku a sledovali prakticky každé slovo, ktoré o kampani padlo alebo bolo napísané, aby našli prípadné príležitosti, ktoré by bolo možné využiť. Wolfson bol stelesnením hesla inšpirovaného filmom *Nedotknuteľní*, ktoré svojmu tímu vtláčil: „Ak použijú päste, my použijeme palicu. Ak použijú nôž, my použijeme pištole.“⁴¹

Wolfson je v pracovnom prostredí často ukričaný a agresívny, v súkromí však býva tichý, skoro plachý. Je súčasťou establishmentu, ale páči sa mu indie rock (o ktorom aj často píše). V prejave je uhladený a profesionálny, ale jeho obliekanie a osobný vkus sú spartánské. V priebehu senátnej kampane v roku 2000 Wolfson žil v byte, v ktorom bol v obývačke jediný kus nábytku (gauč), jeho spálňa obsahovala iba a len posteľ a televízia stála na lepenkovej krabici, v ktorej bola dovezená. Keď mu jeden z agentov Clintonovej tajnej služby dával identifikačné visačky, zahlásil pri tom: „Dám vám dve, na každý z vašich dvoch oblekov.“⁴²

Zúrivosť útokov proti Laziovi bola daná nutnosťou. Hillary Clintonovej sa v prieskumoch medzi Newyorčanmi nedarilo tak dobre, ako čakala. V pozoruhodnom náznaku toho, čo sa neskôr opakovalo počas jej kampane v prezidentských primárkach v roku 2008, sa Hillary v štatistikách pohybovala na rovnakej úrovni ako reprezentant, ktorý bol mimo svojho kongresového okrsku prakticky neznámou postavou.

Hillary Clintonová mohla voľby do Senátu prehrať, čo by iste zmarilo všetky nádeje na prezidentský úrad, keby sa jej nedostalo trochu šťastia a pomoci zo strany médií. Kľúčový moment prišiel počas vysoko očakávanej televíznej debaty moderovanej Timom Russertom, rešpektovaným šéfom divízie NBC News, bývalým poradcom Moynihana a moderátorom relácie *Meet the Press*.

Počas príprav na debatu hral dobrý priateľ Clintonovej Bob Barnett, právnik vo Washingtone a literárny agent, rolu Lazia. Žiadne nácviky však Hillary nepripravili na šok z toho, byť na pódiu s nevinne vyzeraujúcim, neznámym kongresmanom, ktorý sa považoval za jej rovného. „Tvárila sa úplne urazene,“ spomínal

Lazio. „Nemyslím si, že by to bolo tým, čo som hovoril. Myslím, že ju urážala už tá myšlienka, že jej prvýkrát v živote niekto verejne oponoval.“

Russert sa pre Clintonovú tiež ukázal ako útočný moderátor, čo sa Hillary vôbec nepáčilo.

„Chvíľami vyzerala, že ju uráža, keď ju niekto nabáda, aby vysvetľovala,“ povedal mi Lazio. „Keď som na ňu tlačil a spochybňoval rôzne veci, rôzne jej politické postoje, pozerala sa na mňa štýlom ,ako sa vôbec opovažuješ odporovať mi v týchto veciach‘.“

V onej debate sa Hillary, oblečená v zelenomodrom nohavicovom kostýme, stretla s fotogenickým Laziom, ktorý bol na súboj dobre pripravený. Sama sa nikdy nemusela zúčastniť predvolebnej debaty, ale teraz musela odpovedať na obvinenie, že prijímala špinavé peniaze, a na výzvu, aby sa podpísala pod sľub, že nebude prijímať takzvané „soft money“, čiže peniaze nepodliehajúce obmedzeniam daným pre predvolebné kampane. Pre dramatický efekt Lazio z náprsného vrečka saka vytiahol sľub neprijímania a nepoužívania „soft money“ počas predvolebnej kampane. „Tu je, podpíšete ho?“ povedal Lazio a ponúkol ho Hillary. Tá sa zakoktala.

„Nechcem, aby ste sa naň pozerali, ponúkam vám ho na podpis.“ Laziovi bolo jasné, že ju s úspechom tlačí do veľmi nepríjemného postavenia. Domnieval sa, že jej ďalšie slová mu dajú príležitosť, na ktorú čakal.

„Samozrejme, rada ho podpíšem, keď mi dáte podpísanú...“

Kamera, ktorá doteraz zblízka zaberala Hillary, oddialila záber a zachytila Lazia, ako prebehuje smerom k nej.

„Tu je,“ povedal a podával jej papiere. „Tu ho máte. Môžete ten prísľub rovno podpísať.“ Priamo pred ňu na jej stolík položil fyzickú kópiu prísľubu, pričom sa k nej priblížil na iba centimetre.

Hillary vyzerala rozčúlene a otočila sa na svojho soka, ktorý v tej chvíli stál kúsok od nej. „Podáme si na to ruky,“ povedala a ponúkla pravú ruku.

„Nie-nie,“ povedal Lazio, hoci jej ponúknutou rukou inštinktívne potriasol, aby sa hneď vzápätí odtiahol. „Chcem váš podpis.“ Svojou sotva uvoľnenou rukou ukázal na predložené dokumenty. „Pretože ja si myslím, že vás všetci chcú vidieť podpísať to, o čom tvrdíte, že to podporujete. Ja to podporujem. Žiadne také peniaze som nebral. Vy ste však pravidlá porušovali.“

Vtedy už prstom nemieril na papiere, ale priamo na Hillary. „Prečo neurobíte pre Ameriku niečo dôležité? Celá Amerika teraz sleduje New York, tak ukážte trochu vodcovského ducha a dokážte, že sa vám dá veriť.“ Potom sa k nej Lazio otočil chrbtom a vrátil sa k svojmu stolíku.

Keď debata skončila, Lazio sa domnieval, že ju vyhral. V odpovediach zhromaždeným novinárom po debate sa tak aj vyjadril. Hillary však nebolo možné nájsť. „Bolo to zaujímavé. Keď debata skončila, Hillary naštvane odišla. Ani neodpovedala na tradičné následné otázky od novinárov v tlačovej miestnosti.“ To podľa Lazia znamenalo, že sama Hillary vedela, že toto kolo prehrala.

V priebehu niekoľkých hodín sa však to, čo Lazio považoval za víťazstvo, rýchlo zmenilo na porážku. Hillary Clintonová urobila, čo sa jej často v politike vyplácalo – vytiahla genderovú kartu. Kampan Clintonovej sa chytila momentu, keď pri nej Lazio stál natesno, a celú scénu vykreslila ako hrozbu, sexistický samčí výpad do Hillarinho osobného priestoru.

„Ten klip vypustili prakticky okamžite,“ vysvetlil Lazio, „s jasnou správou, že odporovať Hillary v televíznej debate znamená nenávisť k ženám.“ Lazio si povzdychol: „V médiách nás clintonovská politická mašinéria, ktorá túto správu neustále opakovala s pomocou jej naklonenej tlače, úplne rozsekala.“

Takto prebehla Hillarina prvá televízna debata – a bola to známka toho, čo malo prísť. Pracovníci jej kampane si overili, že popierať realitu je možné. Je možné vziať porážku v debate a urobiť z nej víťazstvo. Stačilo uchopiť jeden jediný moment, ktorý potom zatieni všetko ostatné. Stačilo mať len pár priateľov v tlači, ktorí by jej názor presadili. A podarilo sa. Onedlho už Hillary v prieskumoch viedla.

Len čo sa v New Yorku zorientovala, stala sa z nej starostlivá organizátorka kampane. Jeden z bývalých dôstojníkov tajnej služby, ktorý Hillary vtedy robil ochranku, spomínal, ako ju vozil sem a tam a pri tom zistil, že Hillary Clintonová rada ľuďom hovorí, čo majú robiť. „Je tak trochu mikromanažérka. Vždy nám hovorila, kam ďalej... Myslela si, že New York pozná lepšie ako my, povedal by som.“

Po štáte New York cestovali v obrnenej hnedej dodávke, „ktorú sme prekrstili na dodávku zo seriálu Scooby Doo. Bolo zaujímavé učiť sa ju riadiť a zaobchádzať s ňou,“ povedal mi agent pri interview. Išlo o to, že Hillary a jej tím odmietali

bežnú limuzínu, v ktorej by štandardne prvá dáma cestovala. Vadil im „signál“, ktorý by to vysielalo a ktorý by nebol vhodný pre ašpirujúcu senátorku, ktorá sa chcela prezentovať ako žena z ľudu, nie ako vrchnosť z Bieleho domu.

Jej status celebrity jej však pomáhal. Máloktoľký kandidát, ktorý sa o miesto v Senáte uchádza prvýkrát, má k dispozícii vlastný vojenský špeciál a ochranu zloženú z agentov tajnej služby, to jest veci, ktoré budia pozornosť, kdekoľvek sa objaví. Lazio pripúšťa, že samotná jej prítomnosť (treba jej pripísať k dobru, že obchádzala aj tie najmenšie mestá v štáte New York) pomohla inak stredopravých voličov pretiahnuť na jej stranu. „Keď do mesta dorazí s celým svojím tlačovým sprievodom a agentmi tajnej služby po boku, s tým, že je tiež prvou dámou Spojených štátov a zúčastňuje sa akcie obchodnej komory, kam privedie päťdesiat alebo sto ľudí, čo je zhruba obvyklý počet účastníkov, sú z toho ľudia ohromení,“ dodáva Lazio.

Hillary voľby vyhrala s prehľadom. Získala 55 percent hlasov, zatiaľ čo pre Lazia hlasovalo len 43 percent voličov. Prepočítané na hlasy Hillary získala 3,75 milióna hlasov, Lazio potom asi o milión menej, okolo 2,9 milióna. Za povšimnutie stojí, že v konečných výsledkoch za New York bol náskok Hillary Clintonovej pred Laziom menší, než bol náskok Ala Gora pred Georgom W. Bushom v neskorších prezidentských voľbách. To možno považovať za známku toho, že jej podpora v tomto tradične silne demokratickom štáte nebola práve zdrvivúca.

„Skrátka si to vydrela,“ komentoval víťazstvo Hillary republikánsky volebný stratég Mike Murphy, ktorý pre Lazia počas volieb pracoval. „Je húževnatá a neúnavná. Nič ju nedokáže zastaviť. Takto sa to robí, takto pracujú starí profíci, ktorí už predtým zažili úspechy aj neúspechy. Hillary zažila víťazstvá aj porážky s Billom v Arkansase, a to je skúsenosť, ktorá vám neskôr príde vhod, keď sami stojíte v ringu. Nebola tam však žiadna iskra ani inšpirácia. Proste to oddrela a nakoniec ako demokratka zvíťazila v demokratickom štáte.“

Hillarino víťazstvo niektorých členov Demokratickej strany v New Yorku nadchlo, ale zďaleka nie všetkých.

Jej oslava víťazstva, ktorá sa konala v noci v hoteli Grand Hyatt na 47. ulici na Manhattane, poukázala na nie práve uspokojivý vzťah, ktorý mala s členmi vlastnej strany, z ktorých mnohí už boli unavení po desiatich rokoch, počas ktorých

museli Clintonovcov obhajovať, a obávali sa nových problémov, ktoré im môžu privodiť v budúcnosti.

Reportéri, ktorí sa akcie zúčastnili, si ju vybavujú ako skôr formálnu záležitosť, hoci Moynihan sám sa úlohy odovzdať svoje miesto osobe, ktorú považoval za „carpetbaggerku“ bez zásluh, zhostil so ctou. Rovnako sa zachovali ostatní prominentní demokrati, ktorí v súkromí nad smelosťou kandidatúry Clintonovej krútili hlavou. Newyorská odnož rodiny Kennedyovcov bola medzi nimi a takisto aj jej budúci kolega Chuck Schumer.

Doposiaľ však nebolo odhalené, akú podvratnú rolu onen zdanlivo služobne starší senátor za New York od začiatku hral v Hillariných snahách o budovanie politickej kariéry. Napätie medzi Clintonovou a Schumerom bolo predmetom klebiet a špekulácií celé roky. „Tajný plán Chucka Schumera, ako Obamu primäť kandidovať,“ kričal v roku 2010 titulok v *New York Post*.⁴³ Jedna z kníh, ktoré vtedy vyšli, opisovala úsilie senátora „podraziť“ svoju kolegyňu tým, že Obamovi pomôže kandidovať na prezidenta. „Schumer aj ďalší mali obavy z politickej zraniteľnosti Clintonovej,“ tvrdilo sa podľa novín v knihe.⁴⁴

Nebolo už však také známe, že napätie medzi Clintonovou a Schumerom má počiatok už v dobe pred senátnym voľbami v roku 2008. Schumer s Laziom slúžil v Snemovni reprezentantov a ako členovia delegácie za rovnaký štát sa dobre poznali. Schumer mal už od začiatku o Laziovu kampaň do Senátu nečakaný záujem a vyhľadával príležitosti baviť sa s republikánom počas spoločných letov do Washingtonu alebo keď sa stretávali na pôde Kapitolu. Schumer tiež Laziovi poskytoval rady, hoci ho o ne nikto nežiadal.

„Mal som pocit, že mi vo všeobecnosti... poskytoval podporu,“ spomína Lazio. „V zákulisí mi pomáhal a podporoval ma. Poviem len, že mi bolo celkom jasné, že by nebol príliš sklamaný, keby som bol namiesto Hillary zvolený ja.“

Keď som sa ho spýtal priamo, či mu Schumer pomáhal hľadať cesty, ako Clintonovú dobehnúť, Lazio protestoval. „Toto nechcem rozvádzať a nebudem na takúto otázku odpovedať,“ povedal mi. „Len chcem povedať, že ma vo všeobecnosti podporoval a povzbudzoval, keď sme sa spolu bavili neformálne.“

Pravda o Schumerovej úlohe v kampani dlhoročného demokratického politického stratéga Boba Shruma neprekvapuje. „Pozrite, skúste si predstaviť, že ste